

תּוֹשַׁע

IJAR
SIVAN

רוֹשׁ חֹדֶשׁ

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Židovský hřbitov v Třebívlicích. Foto Jiří Daníček.
(K článku na stranách 10–11.)

PROHLÁŠENÍ ŽOPA FŽO V ČR

Společné prohlášení Židovské obce v Praze a Federace židovských obcí v ČR k některým projevům proneseným během letošní Terezínské tryzny:

„Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v ČR cítí povinnost odmítnout styl některých projevů pronesených u příležitosti připomínky obětí nacistické perzekuce během Terezínské tryzny v neděli 15. května 2016.

Předseda Českého svazu bojovníků za svobodu Jaroslav Vodička ve svém vystoupení označil současnou migraci za invazi a uchýlil se k hrubým xenofobním stereotypům. Bez ohledu na osobní názory na současnou politiku vůči migrantům považujeme takové výroky za nepřijatelné.

Hlavní projev předsedy Senátu Milana Štěcha se nesl v protiněmeckém nacionalistickém duchu, který podle našeho názoru 71 let po skončení druhé světové války na vzpomínkovou akci rovněž nepatří.“

Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v ČR

(K tématu viz též str. 3, 8.)

fžo

MEZIVLÁDNÍ JEDNÁNÍ ČESKÁ REPUBLIKA – IZRAEL

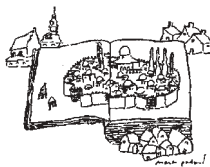
V květnu odcestoval premiér České republiky Bohuslav Sobotka spolu s osmi ministry na společné vládní jednání do Izraele. Součástí výpravy byla i doprovodná podnikatelská delegace. Během konzultací bylo mezi oběma zeměmi uzavřeno memorandum o kybernetické bezpečnosti. „Izrael nesdílí svá kybernetická data jen tak s někým. Je třeba důvěra ze solidního a pevného vztahu,“ řekl po podepsání dokumentu v Jeruzalémě na adresu Česka izraelský premiér Benjamin Netanjahu. Dalšími tématy konzultací na vládní úrovni byl rozvoj vzájemného obchodu, kontakty v oblasti výzkumu a inovací a rozvoj cestovního ruchu. Sobotku a další členy vlády přijal v neděli i izraelský prezident. Za českou stranu se delegace kromě premiéra Sobotky účastnili také ministři Jan Mládek, Martin Stropnický, Michaela Marksová-Tominová, Svatopluk Němeček, Kateřina Valachová, Karla Šlechtová, Richard Brabec a Daniel Herman. Jedná se už o čtvrté mezivládní konzultace v pořadí, první se uskutečnily roku 2011 v Jeruzalémě.

ztis.cz

ZPRÁVA O ANTISEMITISMU ZA ROK 2015

Federace židovských obcí v ČR vydala v květnu výroční zprávu o antisemitismu za rok 2015. Podle jejích výsledků se projevy nenávisti vůči Židům v českých zemích během loňského roku držely zhruba

AKTUALITY

na stejné úrovni jako v roce 2014. Objevovaly se zejména na internetu, kde představovaly asi 80 % všech zaznamenaných incidentů. Těch bylo za loňský rok nahlášeno 221. Nově se objevily konspirační teorie: Podle některých Židé řídí nebo způsobují uprchlickou krizi, aby Evropu islamizovali a oslabili, a posléze ji mohli lépe vládnout; podle protichůdné teorie zas Židé mohou za vlnu islamofobie, kterou oživily teroristické útoky v Evropě. Zpráva dále uvádí, že v loňském roce došlo i k nárůstu vydaných antisemitských publikací a dalším novým trendem byl pokus o kulturní či ekonomický bojkot Izraele hnutími, která vykazují antisemitské postoje. K bojkotům je však většinová populace i politická reprezentace lhostejná, nebo je přímo odmítá.

Počet fyzických útoků na židovské cíle se nijak výrazně nezměnil. K mírnému nárůstu došlo u verbálních útoků či výhrůžek, adresovaných osobám židovského původu. I nadále však Česká republika patří k zemím, kde je antisemitismus ve většinové společnosti i v politické reprezentaci přítomen jen marginálně. *vs*

ZÁPIS DO E-ŠKOLY PŘI LAUDEROVÝCH ŠKOLÁCH

E-škola je výukový program Nadace R. S. Laudera a pražských Laudеровých škol. Umožňuje studium judaismu a hebrejštiny dětem židovského původu, které mají zájem o židovské vzdělávání, ale žijí mimo Prahu. Studium probíhá v češtině, ale je otevřené také zájemcům ze Slovenské republiky, popřípadě Čechům a Slovákům žijícím v zahraničí.

Studium v e-školce je určeno dětem ve věku 6–18 let. Výuka probíhá v odpoledních hodinách a studenti se jí účastní online prostřednictvím vlastního počítače nebo zapůjčeného tabletu a sluchátek s mikrofonem. V jedné třídě je vždy maximálně 6 žáků podobného věku. Všichni se během výuky navzájem vidí, hovoří spolu nebo ve virtuálním prostředí pracují na nejrůznějších typech úkolů.

V rámci programu e-školy nabízíme studium židovské výchovy, moderní hebrejštiny a angličtiny. Každý z těchto předmětů se vyučuje dvakrát týdně a není nutné si zapsat předměty všechny. Vyučovací hodina trvá 45 minut. Studium včetně studijních materiálů je zdarma. Žáci dostanou vysvědčení o absolvování kurzu.

Přihlášky do e-školy na školní rok 2016/17 zasílejte pomocí elektronického dotazníku, který naleznete na http://www.lauder.cz/cs/eskola/es_zapis.html. Uzávěrka přihlášek je **30. června 2016**. V případě jakýchkoliv dotazů se obraťte na koordinátorku e-školy Terezu Gafnu Váňovou na e-mailu gafna@team.clicktogetherjewish.cz nebo na telefonu +420 777 700 858. *gv*

HORSKÁ SYNAGOGA SLAVILA DESÁTÉ NAROZENINY

V květnu slavila hartmanická synagoga u Sušice desáté výročí své obnovy. Její znovuzrození začalo roku 2002, kdy vznikl Spolek Památník Hartmanice v čele s Michalem Klímou a předsevzal si zdevastovanou synagogu opravit a zřídit v ní památník spoluzití Čechů, Němců a Židů na Šumavě. Expozice v rekonstruované synagoze byla otevřena v květnu 2006, téhož roku byla vyhlášena Stavbou roku Plzeňského kraje. Za deset let činnost ji navštívily tisíce lidí – místních i turistů.

Během oslav hartmaničtí školáci uzavřeli projekt věnovaný historii Židů. Vyvrcholením školního projektu bylo odhalení pamětní desky významnému hartmanickému židovskému průmyslníkovi 19. století Isaku Simonu Blochovi, u kterého nechyběl jeho pravnuke Walter Bloch. Veškeré informace o synagoze včetně návštěvní doby naleznete na stránkách www.hartmanice.cz. *red*

OBSAH

- I slovo je čin* 3, 8
- Komentář k Tóře, bohoslužby 4–5
- Bez patosu a romantizování*
- rozhovor s Clarou Royer 6–8
- Výstavy v Jeruzalémské synagoze 9
- Hřbitov ve vinicích* 10–11
- Monografie o Theodoru Herzlovi 12–13
- Nový židovský hřbitov v Praze 14–15
- Šlomo Avineri: *Setkání s císařem* 16–17
- Tančící Arabové* – recenze knihy 18–19
- Posmrtná pouť Casimira Oberfelda 19
- Několik otázek pro Aviho Cohena 20
- Izrael: *Příběhy čísel* 21
- Výběr z českých médií 22
- Kalendárium 23
- Zemřel Albert Pessa 23
- Kulturní zprávy 24–25
- Zprávy z obcí a ze světa 26–28

Dne 22. května 2016 proběhla posedmdesáté tradiční Tereziňská tryzna a na ní zazněly dva projevy, které vzbudily protesty. Byl to proslov předsedy Senátu Milana Štěcha, jinak velice uměřeného politika z ČSSD, který podle vyjádření Federace židovských obcí v ČR byl nacionalistický a protiněmecký. Co konkrétně vám osobně jako vrchnímu rabínovi na jeho projevu vadilo?

Nejdříve musím říci, že ve svém vystoupení v Tereziňě jsem přímo nereagoval na projev pana předsedy Štěcha, ale výhradně na projev předsedy Českého svazu bojovníků za svobodu Jaroslava Vodičky. A to z jednoduchého důvodu: bral jsem ohled na to, že pan Štěch je předseda Senátu, a také na to, že jsem ho do té doby neslyšel nikdy takhle hovořit. Přesto mi jeho projev vadil, ale možná, že tomu tak bylo i proto, že před ním hovořil pan Vodička. V tomto kontextu jsem v obou projevech cítil něco podobného, co považuji za nebezpečné. Oni totiž národu říkali: Nemáte se za co stydět, jste takoví, jací jste, a to je dobře. Takové prohlášení je strašně nebezpečné pro další vývoj naší společnosti a celé republiky, protože lidé nejsou ze své podstaty špatní, jsou jen manipulovatelní, jestliže je někdo vodí za jejich strach. Jestliže má být naše společnost postavená na šovinismu, vyhroceném nacionalismu, pak tu slušnější lidé nemají co dělat.

Když se soustředíme jen na projev šéfa Českého svazu bojovníků za svobodu Jaroslava Vodičky, tak jeho slova byla nejen podle židovských obcí, ale i podle některých politiků a občanů vyloženě xenofobní: v projevu zazněla například slova o invazi uprchlíků. O čem takovéto posuny v díce použité na pietní akci svědčí?

Nejen o nedostatku vkusu, ale o tom, že v některých kruzích, nejen ve zmíněném svazu, ale i v hospodách a některých hnutí, se zformovala atmosféra, že xenofobie je v pořádku, protože to není nic jiného než obava a strach z cizího, a to je pro „nás“ smrtelně nebezpečné. Jenže v okamžiku, kdy tento strach dostane od politiků a i jiných přemýšlivých lidí oprávnění a politici ho začnou využívat k tomu, aby byli zvoleni, začnou nahrávat tomu nejtemnějšímu, co v lidech je. Roztáčejí kolotoč, který vede k naprosté zkáze, protože když připustíte rasismus, nevíte nikdy, kde to skončí. Kdyby šlo jen o Českou re-

publiku, tak to není ještě taková katastrofa. Bohužel ale totéž člověk vidí v Polsku v jiné podobě, v Maďarsku, v bývalých zemích NDR a bohužel i jinde na Západě a v Americe.

Dokonce i bývalý vrchní rabín ve Velké Británii Jonathan Sacks upozorňuje v médiích a na přednáškách na to, že vzrůstá xenofobie a antisemitismus v kampusech anglických univer-

I SLOVO JE ČIN
říká zemský rabín Efraim Karol Sidon

zit. A to je zvláště nebezpečné, že se tak děje v zemi s nejstarší evropskou demokracií mezi chytrými lidmi, kteří

Vrchní zemský rabín Efraim Karol Sidon, Tereziňská tryzna 2016. Foto Karel Pech.

se brzy budou podílet na řízení Velké Británie...

My tohle přece známe: boj proti sionismu byl celá léta součástí politiky státu. Najednou se i tam zastírá, že proklamovaný boj proti sionismu je antisemitismus, tedy de facto rasismus. To je to, o čem rabín Sacks hovoří.

A nezdá se vám, že selhali v Tereziňě i přítomní politici, když se neozvali?

Byli tam například: místopředseda vlády a ministr financí Andrej Babiš, ministryně školství Kateřina Valachová, vedoucí Kanceláře prezidenta republiky Vratislav Mynář, brigádní generál Jan Kaše, předsedové Ústavního a Nejvyššího soudu Pavel Rychetský a Jan Šámal či ministr spravedlnosti Robert Pelikán a ombudsmanka Anna Šabatová.

Musím dodat, že po obřadu v Tereziňě za mnou někteří přišli a děkovali mi, že jsem to za ně řekl.

Ale to je přece rozdíl, jestli to řeknete v kuloárech později, nebo v přímém přenosu v televizi.

To jim ale člověk nemůže vyčítat, protože v Tereziňě jde o rituál s přesnými pravidly.

Ale přece oba zmínění řečníci díkci právě slavnostní rituál porušili...

Měl jsem mikrofon, protože jsem se měl pomodlit. Mně nezbývalo nic jiného než promluvit. Kdybych mikrofon neměl, tak bych možná taky mlčel. Nadával bych, ale asi bych mlčel.

Když dojde k něčemu mimořádně nebezpečnému, je třeba se k tomu mimořádně postavit. Když vidíte vraha, který zabíjí lidi, nebudete ho přemlouvat, pokud máte zbraň, musíte ho zastřelit. A všechno, i vraždění, jak známo, začíná u slov. Člověk by čekal, že třeba Pavel Rychetský se proti tomu postaví.

Řekněme to tak: řekl jsem to za něj.

Ale za tento stav zřejmě může stále se zhoršující atmosféra ve společnosti, kde kromě Adama B. Bartoše či docenta Konvičky padají vůči migrantům spekulativní až nenávistné výroky i od současné a bývalé hlavy státu a dalších veřejných funkcionářů: bohužel ostatní politici k těmto projevům mlčí, i když musí vědět, že taková atmosféra vede vždy k tragickým koncům.

Hlavní problém je v tom, že Evropa a vlastně celá naše civilizace hledá způsob, jak se chovat k současným problémům ve světě, na které není připravená. V ten moment se dostává do protikladu přehnaný humanismus demokracie, jak se vyvíjela od 60. let, s novou realitou. V západních zemích žijí evidentně lidé, kteří jsou napojeni na teroristické skupiny al-Káidu či tzv. Islámský stát, a žijí tam v klidu a

(pokračování na str. 8)

ČERNÁ JSEM A KRÁSNÁ

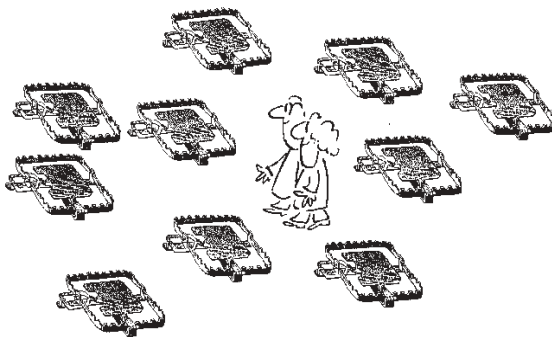
V souvislosti, jež nás uvádí do teologického výkladu Písňe písni, nelze přehlédnout, že Šulamit líčí samu sebe jako černou. *Černá jsem, a krásná, dcery jeruzalémské, jako kedarské stany, jak Šlomovy pokrývky.* Známe však ještě jeden příběh s černou ženou, a ten nacházíme v samotné Tóře. *Mirjam a Aharon mluvili o Mošem ohledně té etiopské ženy, kterou si vzal, že si vzal černošku. Říkali: „Copak jen s Mošem mluvil Hospodin, copak nemluvil i s námi?“ – a Hospodin to slyšel.* Raši to vysvětluje tak, že Mošemu nevyčítali, že si ji vzal, ale naopak, že ji zapudil. Bůh s Mošem na rozdíl od ostatních proroků mluvil kdykoli za bdělého stavu a Moše, protože nemohl připustit, aby ve chvíli, kdy s ním chce Bůh mluvit, byl rituálně nečistý, byl nucen se vzdát manželky. Pokud jde o charakteristiku ženy *kušit*, soudí proto tradice, že jde o výraz pro ženskou krásu. Většina komentářů ji tak identifikuje s Jitrovou dcerou Ciporou, s níž měl dva syny a skutečně ji propustil.

Přitom však dost násilně interpretují samotný text Tóry. Důvodem, proč starší sourozenci mluvili o Mošem, přece nebylo, že ženu zapudil, ale že si ji vzal. Navíc z textu celkem jasně vyplývá, co jim vadilo: že je černoška, poněvadž *kušim* jsou obecně nazýváni lidé tmavé pleti, Afričané. Moše – jako milenc Písňe písni, tedy Bůh sám – na barvu pleti své ženy nehleděl. Černá byla pro něj stejně dobrá jako bílá a při výběru manželky se řídil jinými indiciemi lidské kvality než etnickým původem. Z toho, že si ji přes zřejmý nesouhlas vlastních sourozenců vzal, vyplývá, že jejich argumenty nepokládá za relevantní, a proto říkali: „*Copak jen s Mošem mluvil Hospodin, copak nemluvil i s námi?“*

Pokud tedy Mirjam viděla závalu v tom, že si vzal Kušitku, apelovala tím veřejně na rozšířený předsudek o méněcennosti černé rasy, a Bůh proto povolal k sobě všechny tři, aby Mirjam a Aharonovi vysvětlil rozdíl mezi jejich proroctvím a proroctvím Mošeho. „*Má-li kdo své prorocství, Hospodin se mu dá poznat v zrcadle, promlouvá s ním ve snu. Ale ne tak můj služebník Moše, jenž je v celém mém domě jedině spolehlivý! Ústy k ústům s ním mohu mluvit, a zřetelně a ne v hádankách, a vidí Hospodinův obraz. Proč jste se tedy nebáli mluvit o mém služebníkovi Mošem?“* Hospodin na ně vzplnul hněvem, potrestal Mirjam za pomlu-

vu malomocenstvím, a na Mošeho prosbu, aby ji uzdravil, odpověděl: „*Její otec*

Ivan Steiger: *Piseň písni.*

by jí naplil do obličejů, a já bych jí neměl zahanbit alespoň na sedm dní?“ Jako stvořitel všech lidí se ztotožnil s otcem, jehož dcera by pomlouvala jiné jeho dítě.

Přitom nelze opomenout, že židovská tradice, opírajíc se o slova Tóry (1M 9, 20–27), pokládá Chamovo potomstvo (Afričany) za prokleté ode dnů Noachových, a Kuš byl prvorozeným synem Chama (1M 10, 6–7). Přesto však Tóra sňatky s potomky Kuše nezakazuje. Jestliže však odmítneme teorii, že se jednalo o Ciporu, jak Moše v poušti k té kušitské ženě přišel? Odpověď je nabíledni, z Egypta vyšla s dětmi Izraele početná skupina příslušníků jiných etnik, o níž Tóra mluví jako o *erev rav*, početné směsici, jak je psáno ve 2M 12, 37–38: *Synové Jisraele, na šest stovek tisíců pěších, dospělých mužů kromě dětí, vycestovali z Rameses do Sukot. Vystoupila s nimi i početná směsice lidu a brav a skot, velmi úctyhodné stádo.* Raši vykládá *erev rav* jako směsici národností proselytů, kteří se v Egyptě přidali k Izraeli. Midraš Mechilta uvádí názory o jejich počtu. Počet těch, kdo se připojili k Izraeli, odhadovali tanaité od 1 200 000 do 3 600 000, takže při exodu tvořilo šestisetřicet tisícové „Hospodinovo vojsko synů Izraele“ polo-

vinu až šestinu *erev rav*. Mnohem později, ale oprávněně, vykládá pražský Kli Jakar slova 4M 22, 2 tak, že se *Moav děsil před tváří toho lidu, že je početný* (ki rav hu), *ze strachu před početností erev rav.*

Z druhé strany měla však kvantitativní převaha *erev rav* neblahý duchovní vliv na etnicky nesmíšené jádro Izraele, který se projevil vždycky, když Izrael zakolísal ve své věrnosti Hospodinu. Pro otázku původu Mošeho Etiopanky je tak problémem proselytů nesmírně závažný, poněvadž se s ním Izrael a konkrétně Moše potýkali od samého začátku, zvláště když si uvědomíme, že přijetí *erev rav* bylo Mošemu přikládáno za vinu. Mnohokrát se v Tóře opakující výroky Hospodina o lásce, již má Izrael chovat ke *gerim* (přistěhovalcům, konvertitům), nemají proto co činit jen s tím, jak se k nim má Izrael chovat v budoucnosti, ale je třeba je chápat jako výstrahy již v poušti po východu z Egypta. Tím spíše zaráží výklad, že by měl Bůh Mošemu za zlé, že na vlastní pěst konvertoval *erev rav* a neporadil se s ním o tom. I bez toho mu mohl říci, že ti lidé, kteří se k Izraeli připojili, jsou zakořeněni v pohanské kultuře a vzhledem k je-

jich množství a početní převaze proti tzv. zdravému jádru hrozí regrese a nebezpečí, že mnohé z Izraele strhnou sebou, jako při zlatém teleti a později (v oddíle Šlach lecha) po návratu zvědů, jejich pomluvě Sváté země a Božím rozhodnutí, že pokolení pouště zahyne v poušti a zemi dobudou až jeho synové.

Traktát Kidušin 70b uvádí výrok rabi Chelba, že jsou *proselytá pro Izrael těžcí jako lupénka*. Gemara Jebamot 47b a 109b uvádí však tento výrok s vysvětlením, že *se podle halachy nemá vyvíjet snaha přijímat proselyty, naopak je namístě je děsit vykreslením těžkostí příkazů*. Ovšem v traktátu Gerim 1, 1 se zdůrazňuje, že *to vše platí jen do doby, než konvertita konvertuje ponořením do mikve, a jakmile vyjde z vody, přístup se změní: Když se ponořil a vystoupil, říkají mu dobré věci, slova útěchy: Ke komu jsi přilnul? K Tomu, jenž řekl a byl svět, budíž požehnán, poněvadž svět byl stvořen jen kvůli Izraeli, a jenom Izraelitě jsou nazýváni Hospodinovými syny. Blaze ti, a všechno, co jsme ti říkali předtím, jsme říkali jen proto, abychom rozmnožili tvou mzdu.*

EFRAIM KAROL SIDON,
vrchní zemský rabín

KORUNA TÓRY

V pražské Španělské synagoze se nachází nádherná sbírka ozdob Tóry. Z vystavených předmětů a hlavně korun lze poznat, jakou úctu cítili členové pražské obce k Tóře, že ji nechávali takto překrásně zdobit. Obvykle se nám výraz koruna pojí s vládcem, s králem, tedy postem obyčejným lidem nedostupným, jež lze získat jen dědičným nárokem. S korunou Tóry to však je jinak.

Období mezi Pesachem a Šavuot má pro Židy zvláštní význam, neboť se připravujeme na přijetí Tóry na hoře Sinaj. Synagoga se (stejně jako před svatbou) vyzdobí zelenými ratolestmi a květy, neboť oslavujeme svou oddanost dědic-tví Tóry a náš vztah k ní.

V oddílech Naso a Behaalotcha čteme o rodech židovského národa, o tom, jak se stavěl svatostánek a jak byl nesen pouští. Synové kněžských rodin nesli různé části svatostánku i samotnou schránu úmluvy. Nejstarší syn Levitů se jmenoval Geršon, další v pořadí byli Kehat a Merari. Důležité bylo, že nejvýznamnější část svatostánku, archu s Tórou, nenesla rodina nejstaršího syna Levitů, ale synové Kehatovi. Tím bylo řečeno, že Tóra je dostupná všem Židům a neexistuje na ni žádné výsadní právo určené prvorozenectvím.

Ve čtvrté kapitole Výroků otců čteme: „Existují tři koruny – koruna Tóry, koruna kněžství a koruna vlády.“ Koruny vlády a kněžství byly určeny příslušníkům Davidova a Aharonova rodu, zatímco koruna Tóry byla „vložená na každého, kdo jí chce být korunován“, tedy všem, kdo jsou ochotni se jí učit. Je známo, že než byla Tóra dána Židům na Sinaji, mohly ji získat všechny ostatní národy, ale jen Izraelité o ni projevíli zájem.

V Maiselově synagoze spočívá skvostná koruna Tóry, již daroval sám rabín Ezechiel Landau na paměť svého otce Jehudy. Fakt, že tak významný rabín, jako byl E. Landau, uctil památku svého otce právě takto, o mnohém vypovídá.

Jakkoli byli po staletí nositeli učení Tóry rabíni, mějme na paměti, že byla dána na Sinaji všem, celému národu. Znamená to, že člověk nemusí být rabín, aby se jí mohl učit, ale záleží jen na tom, zda jsme ochotni do získání znalosti Tóry vložit úsilí. A oslava Šavuot je pro to nejlepší příležitostí.

BRYAN WOOD,
kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – červen 2016

ijar – sivan

Staronová synagoga

3. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
4. 6.	sobota	BECHUKOTAJ 3M 26,3–27,34 hf: Jr 16,19–17,14 mincha perek 5 konec šabatu	20.45 hodin 22.13 hodin
5. 6.	neděle	DEN JERUZALÉMA	
7. 6.	úterý	Roš chodeš sivan	
10. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
11. 6.	sobota	BEMIDBAR 4M 1,1–4,20 hf: Oz 2,1–22 mincha perek 6 konec šabatu	20.50 hodin 22.20 hodin
12. 6.	neděle	1. den ŠAVUOT	19.30 hodin
13. 6.	pondělí	2. den ŠAVUOT MEGILAT RUTH MAZKIR	11.00 hodin
17. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
18. 6.	sobota	NASO 4M 4,21–7,89 hf: Sd 13,2–25 mincha perek 1 konec šabatu	20.55 hodin 22.25 hodin
24. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
25. 6.	sobota	BEHAALOTCHA 4M 8,1–12,16 hf: Za 2,14–4,7 mincha perek 2 konec šabatu	20.55 hodin 22.26 hodin
1. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
2. 7.	sobota	ŠELACH LECHA 4M 13,1–15,41 hf: Joz 2,1–24 mincha perek 3 konec šabatu	20.55 hodin 22.23 hodin

*V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.*

Vysoká synagoga

*Vě všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.
2. den Šavuot v pondělí 13. 6. v 8.50 a Mazkir v 10.45 hodin.
Páteční večerní bohoslužby zde budou 3. 6. v 19.30 hodin
a 17. 6. v 19.30 hodin.
Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.*

Bejt Simcha

Maiselova 4, Praha 1

*V sobotu 10. 6. v 10.30 hodin – Šachrit,
v neděli 11. 6. v 18.00 hodin – erev Šavuot.
Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.*

BEZ PATOSU A ROMANTIZOVÁNÍ

Rozhovor s historičkou a spisovatelkou Clarou Royer

CLARA ROYER, Ph.D. (nar. 1981 v Paříži), absolvovala univerzitu Paris-Sorbonne a získala doktorát z historie, z maďarské a slovanské literatury. V roce 2011 debutovala románem *Csilag a od počátku minulého roku působí jako ředitelka Francouzského ústavu pro výzkum ve společenských vědách (CEFRES) se sídlem v Praze. Od ukončení studia se svou odbornou, pedagogickou, uměleckou, publikační a organizační prací věnuje různým aspektům společenských a kulturních dějin Evropy, především její střední části. V čele CEFRES se snaží o přispění k výměnám mezi vědci z Francie a střední Evropy. Je autorkou řady historických a literárněvědných studií (věnovaných mj. maďarskému židovskému autorovi Károly Papovi či dějinám maďarských Židů), editorkou (mj. svazku *Bez srpu a bez kladiva. Evropské postkomunistické literatury z roku 2013* či sborníku věnovaného Imremu Kertészovi, vyjde v roce 2017); samostatně vydala knihu *Literární království. Hledání identity generace židovských spisovatelů mezi dvěma světovými válkami v Maďarsku, na Slovensku a v Transylvánii, Paříž 2011*). Z maďarštiny do francouzštiny přeložila román G. Scheina *Lazarus*.*

Širší veřejnosti je známá jako spoluautorka scénáře k prvnímu celovečernímu filmu maďarského režiséra Lászlóa Nemesa *Saulův syn (2015)*. Toto dílo si loni vybojovalo Velkou cenu poroty na festivalu v Cannes, letos pak Oscara za nejlepší cizojazyčný film. V současné době ho uvádějí vybraná kina v České republice.

První otázka je nasnadě: jste sama židovského původu? A jaký máte k židovství vztah?

Ano, židovský původ mám, ale jen částečně, z matčiny strany, kdežto z otcovy ne. Matčina rodina pocházela z Maďarska a její matka se z Maďarska dostala někdy během války – a protože byla tehdy hodně malá a veškerá dokumentace byla zničená, netušíme, jestli to bylo před válkou, nebo až po ní. Vyrůstala jsem ovšem v typicky francouzském prostředí a z maďarského dědic-

tví mi zbylo jen pár slov nebo vět a velice vágních dojmů, že babička pochází z Maďarska, ale žádnou rodinu tam už nemáme. Ale když mi bylo kolem dvaceti, narazila jsem na maďarskou literaturu a hned jsem si ji zamilovala – a rozhodla jsem se, že ji objevím se vším všudy. Opustila jsem tedy Francii a několik měsíců žila v Budapešti: a právě v té době mě začala přitahovat celá střední Evropa.

Co se pak týká judaismu a židovství, je to běžný poválečný francouzský příběh v tom smyslu, že moje babička byla za války dítě, dost trpěla a nikdy se

Clara Royer. Foto archiv CEFRES.

k tomu nechtěla vrátit. Židovství pro ni bylo především synonymem pro potenciální vyhlazení. Moje okolí bylo sekulární a někdy kolem patnácti jsem si začala o judaismu trochu číst, ale to už jsem měla zásadní problém i s katolictvím. Nakonec jsem se pro žádné náboženství nerozhodla. Zato jsem se pustila do studia židovských dějin – a taky kulturních aspektů židovství.

Mnoho kritiků tvrdí, že jste se *Saulovým synem* po svém vymezili oproti *Schindlerovu seznamu* Stevena Spielberga. Souhlasíte?

Tady se necítím dostatečně teoreticky vybavená. Víím jenom to, že jsme s Lászlóem Nemesem chtěli vyvinout jinou formu a jiný jazyk a osvobodit se od typických holokaustových příběhů o odporu a přežití, to jest od hrdinských příběhů, v jakých se nevyhnete romantizování. Vždyť přežít se v lágrech procentuálně podařilo jen málo lidem – a my jsme se tu opřeli o Prima Leviho a často citovali jeho výrok, že nikdo ne-

zná příběhy mrtvých. Hodlali jsme se proto pustit do samotného jádra toho, co se stalo, a to je smrt a destrukce. A taky jsme se chtěli ocitnout v samotném srdci mašinerie, a tím se pro nás stalo Sonderkommando, což je patrně vůbec nejhrůznější aspekt holokaustu, který byl dlouho tabu – s tím, že my jsme si jeho členy samozřejmě ani náznakem netroufli odsuzovat, spíš naopak. Chtěli jsme se zaměřit na jednoho člověka, kterého budeme sledovat. Náš Saul strávil v Sonderkommandu čtyři měsíce a stal se z něj až robot, který ani nevnímá, co se kolem děje – proto je pozadí vždycky rozostřené. A ve stejném duchu jsme se vyvarovali jakýchkoli panoramatických záběrů na ploty z ostnatého drátu a strážní věže, protože

kdo by tak mohl něco takového vidět? Bůh? Ten přece podle nás v Osvětimi nebyl...

Nicméně *Schindlerův seznam* byl ve své době, tj. roku 1993, určitě hodně podstatný film, i když zároveň byl a je dost problematický. Já osobně vnímám jako jeho největší slabinu onen veskrze patetický

přístup k tomu, co se stalo: že se třeba během té slavné scény ve sprchách většina diváků rozpláče, aby se cítila dobře, že dokáže ty ubohé Židy politovat. Což je podle mě manipulace, která – pokud chcete, aby si divák uvědomil, že hlavní postava je člověk a že k němu nějak promlouvá – nefunguje.

A jaký pak máte názor na další tzv. holokaustový film *Život je krásný*?

Já jsem ten film viděla, příznávám, jen jednou, nelíbil se mi, ale nehodlám proti němu ani brojit. Špatných a průměrných filmů je zkrátka řada – ovšem další diskusi bych raději nechala teoretikům. Nebo bych vás odkázala na Imreho Kertésze, který podle mého soudu přesvědčivě dokázal, že *Schindlerův seznam* je kýč, a *Život je krásný* navíc kýč nebezpečný, protože je založený na pouhé fikci.

Holokaust se pokoušejí uchopit jak díla literární, tak filmová. Co podle vás dokáže lépe literatura a co film?

Obecně literatura určitě dokáže něco, co film ne: třeba výtečně uchopí ironii, která na plátně zrovna nefunguje. Ale hlavně to jsou dvě různá média, která spolu podle mě nijak nesoupeří. Když se pak konkrétně zamyslím nad holokaustem, vím jistě, že prózu bych o něm nikdy nenapsala, a film, který jsem s Lászlóem vytvořila, je filmem pro naši generaci, tj. pro generaci, která vidí umírat poslední svědky. Ze spisovatelů, které jsme četli, žijí snad už jen Elie Wiesel a Aharon Appelfeld – a to jsou lidé, kteří holokaustem prošli a dokázali to přetvořit v umění. A nám prostě přišlo správné a jaksi etičtější, aby naše médium byl film – asi jsme tu cítili větší prostor, větší možnosti. Což má možná co do činění s faktem, že 70 let poté nejsme svědci, ale dědicové, a chceme tedy hovořit k budoucnosti. A otevřít ránu, která se nezacelila, i když mnozí předstírají, že ano. Podle nás prostě holokaust není uzavřené téma, a já doufám, že náš film nakonec může přinést něco dobrého – i když samozřejmě bolí. Ale radši ať diváky bolí, než aby plakali.

Váš protagonista se jmenuje Saul Auslander. Proč?

Tady je vysvětlení jednoduché: Saul je jméno, které se mně i Lászlóovi líbilo. Ano, vím, že recenzenti se v tom snaží najít víc, ale vůbec mi to nevadí – naopak, chtěli jsme přece film, který by člověka vtáhnul, a pokud si do něj někdo promítá vlastní interpretace, je to v naprostém pořádku.

Náš Saul měl ovšem docela dlouho jiné příjmení: dokud jsme nezjistili, že stejné jméno a příjmení má jedna žijící osoba, která je navíc dost známá. Proto mě László požádal o změnu – a jelikož jsme se usnesli, že náš protagonista pochází z vesničky někde na Podkarpatské Rusi, prohledávala jsem on-line databázi Jad vašem s tím, že chci běžná příjmení odtud deportovaných rodin. Tak tedy vznikl Saul Auslander a jistěže je plus, že to znamená cizinec, ačkoli přílišná symbolizace by byla chybou. I když ano, Saul je tak trochu mezi ostatními cizinci: s Avramem a několika dalšími vězni se baví maďarsky, ale jidiš moc neumí – zná ten jazyk z dětství, ale sám je asimilovaný, takže když promluví ji-

diš, vždycky to zní divně. Není lingvista a jazyky moc neumí, což byl pro nás mimochodem také způsob, jak zachytit jazykovou složitost, která tehdy v Březince panovala.

Jak jste se při té jazykové složitosti rozhodli zacházet s titulky?

Chtěli jsme, aby byli do jisté míry zmatení i diváci: jednoduše aby ani oni nerozuměli úplně všemu, co kdo říká. Proto jsme se ještě před natáčením shodli, že když všemu nerozumí náš protagonista – který navíc občas něčemu ani nevěnuje pozornost –, nebudeme překládat všechno. A když pak film putoval do Cannes a my ho museli opatřit francouzskými a anglickými titulky, šli jsme s Lászlóem větu po větě a slovo po slovo a řešili, co přeložíme – a co ne. Přičemž je důležité i to, že diváci si zase odnesou osobní zážitky v tom smyslu, že Čech třeba rozumí nadávce „kurva“ – a Francouz zas něčemu jinému.

Pro diváky toho ale zůstává nejasného víc. Například to, jestli ten chlapec je skutečně Saulův syn – a vlastně i to, proč se ho Saul až posedle snaží pohřbit...

V první verzi scénáře to jeho syn byl, ale pak nám začalo dávat větší smysl, když jsme ten bod nechali otevřený. Moje osobní odpověď zní, že Saul asi syna, i když ne se svou ženou, měl, protože to řekne Avramovi, ale určit to na sto procent není důležité, protože Saul se v jistém smyslu snaží pohřbit syna jich všech, syna coby zástupce další generace. Náš historický konzultant Zoltán Vági poznamenal, že v roce 1944 bylo z Maďarska deportováno 100 000 dětí mladších čtrnácti let, a považoval za zásadní, aby to ve filmu bylo vidět.

My jsme mimo jiné chtěli natočit film o tom, jak i v lágru přestanete být jiskře, jak tomu říkám já, nebo podle jiných k tomu božskému v nás. Saul si prostě umane pohřbit syna tam, kde se pohřbívat nesmělo, a stran židovského pohřbu se vlastně plete: na ten se přece rabín nepotřebuje, potřebuje se deset lidí a odříkat kadiš. Ovšem o judaismu náš film není a holokaust byl podle mě zločinem proti lidskosti, ne pouze proti Židům: a Saul se tedy pouze snaží udě-

lat se svým mrtvým to, co je správné. A zdali má divák v závěru, kdy Saul spatří toho polského chlapce, který je vzápětí také, i když jinak, umlčen, spatřovat biologický konec a beznaděj, nebo mystický okamžik transcendentna a naději, to se necítím povolána komentovat.

V jednom rozhovoru jste zmínila, že jste při psaní scénáře cítila velkou pokoru. Mohla byste to rozvést?

Když píšete román, je to jen na vás, jste sami a je to vaše zodpovědnost, ale filmový scénář je týmová práce, musíte pracovat pro projekt jako celek. A také úplně zapomenout na své spisovatelské ego, které je neobyčejně silné, hlavně když jako já pocházíte z Francie, kde se pro řadu spisovatelů jazyk a forma staly až natolik důležité, že zcela přehlušily příběh, který je přece základem literatury. A tady jsem si znovu a znovu uvědomovala, že musím používat prostá slova: když se členové Sonderkommanda snažili nějak vypořádat se svým bytím sestávajícím z čištění podlah od krve a vláčení mrtvých těl sem a tam, uzavřeli se do sebe, a jen těžko se mohli pouštět do epických nebo lyrických konverzací, když sotva přežívali na té nejzákladnější úrovni. Navíc pokud snad měli potřebu něco si sdělit, věci typu „odkud jsi“ nebo „máš děti“, udělali by to v prvních dnech, zatímco oni už tam byli čtyři měsíce. S pokorou jsem tudíž musela vyškrtnout i několik příběhů vedlejších postav, které jsem měla v první verzi scénáře – s Lászlóem jsme si uvědomili, že by pro náš film nevyzněly pravdivě. A pokoru jsem samozřejmě cítila i vůči tématu: nikdy jsem se neodvážila nahlédnout do protagonistovy mysli, protože to, co se tam odehrávalo, nikdy nikdo vědět nebude, a já jsem to chtěla respektovat.

Vaší specializací je maďarská meziválečná literatura a dějiny maďarských Židů. Vidíte tu nějaké styčné body s českým historickým a kulturním kontextem?

Přesahů je tu určitě hodně. Nedávno jsem například zkoumala dílo slovenského židovského spisovatele Gejzy Vámoše, který byl velice zajímavá
(pokračování na str. 8)

(dokončení rozhovoru ze str. 7)

postava i proto, že si jako jeden z prvních vybral jako literární jazyk slovenštinu – i když se narodil, jak naznačuje jeho příjmení, maďarsky mluvícím Židům na jižním Slovensku. A najednou jsem si uvědomila, že stál na křižovatce vlivů proudících z Prahy a z Budapešti – ale hlavně z Prahy, protože ho lákala asimilace.

Nápad na srovnávací studii mezi Prahou a Budapeští tedy mám, ale vím, že reálně na něm mohu pracovat až v roce 2017: už proto, že si napřed musím zlepšit češtinu.

V Praze jsem sice začala působit už loni, ale tehdy jsem na jazyk vůbec neměla čas, protože CEFRES vyžadoval mé velké zapojení. Toho jsem už ale – i díky úspěšné spolupráci s českou Akademií věd a s Univerzitou Karlovou, ale též dalšími partnery ze zemí Visegrádské čtyřky – doufám dosáhla.

Na závěr dovolte otázku, kterou tvůrci zpravidla nemají rádi. Na čem teď pracujete a jaké máte profesní plány do budoucna?

Ted' mně ta otázka ani nevadí – už jsem tolik zaskočená nečekaným úspěchem *Saulova syna*. Na počátku jsme ani netušili, že se vůbec dostaneme do Cannes – a když jsem se to dozvěděla, nevěřila jsem vlastním ušima a asi čtvrt hodiny jenom vykřikovala: „Opravdu? To jako vážně?“ Začali jsme přece jako pouhá skupinka přátel, z níž se pak zrodil tým...

Zprvce pracuji na Lászlóově novém filmu zasazeném do Budapešti v době kolem první světové války, který se zaměřuje na osobní zkušenost jedné dívky – scénář je teď někde mezi druhou a třetí verzí a my doufáme, že točit budeme hned příští rok. A zadruhé na životopisné knize o Imrem Kertészovi, na níž jsem začala pracovat s jeho podporou a radami – a teď, poté co nedávno zemřel, je to dopisování dost obtížné. A zatřetí mě velice baví můj další život tady v Praze, kde v spolu s mladými a velice chytrými vědci ze zemí Visegrádské čtyřky a z Francie vyvíjím projekty, které nejsou nijak omezeny politikou a o jejichž výsledky se hodláme podělit taky s veřejností. Čili mám velice plný a naplňující život.

HANA ULMANOVÁ

I SLOVO JE ČIN

(dokončení ze str. 3)

policie je jen sleduje, jestli náhodou někoho nezabijí. Do té doby se proti nim nic nedělá a nejsme schopní je vyhodit, ne-li zavřít. To současné zákony nemožňují, protože máme dojem, že bychom překročili meze, které jsme si jako demokratická společnost vytyčili. Naše demokracie zapoměla na to, že slovo je čin. Jestli někdo hecuje lidi přes internet nebo v mešitách proti jiným skupinám obyvatelstva, mělo by to být přinejmenším stejně trestné jako hajlování.

Za akceleraci šíření nebezpečných slov ale mohou nejen politici, ale i nové technologie: internet, blogosféra, sociální sítě, kde se lidi mohou vyjadřovat anonymně a navíc za obsah nikdo neručí. Zhrublý a xenofobní slovník od nich nejdříve převzou tradiční média a pak i politici, a tím se spirála xenofobie jen dál roztáčí.

U mě a vlastně i u vás musí existovat ještě jeden problém navíc: Jak se k tomu všemu stavět, když jsme sami byli uprchlíky? Přece kdysi se Židé, kteří patřili do Říše, nemohli dostat pryč i v době, kdy jim to Němci ještě umožňovali, právě proto, že je v jiných zemích nechtěli, nebo proto, že už byly naplněné mizerně nízké kvóty pro přijímání uprchlíků. I proto, mimochodem, že z těch, kteří pocházeli z Říše a mluvili německy, měli v dalších zemích strach, že by mezi nimi mohli být špioni. To může být pravda, ale od toho jsou tajné služby, které mají povinnost takové lidi vyhledat. A mluvit o tom, že tito lidé mají mobily, je směšné: přece to je často jejich jediný majetek a prostředek, jak mohou být ve spojení s rodinou. To jsou všechno falešné argumenty, ale protože jsou srozumitelné, mají u hodně lidí ohlas. A že to jsou většinou mladí lidé, není divu. Když jsem sám byl v 80. letech v uprchlickém táboře v Karlsruhe, také tam na azyl čekali převážně mladí lidé, mnozí ostatně z Československa, a jejich rodiče, kteří zůstali doma, jim drželi palce, protože si přáli, aby žili v lepším světě. Přitom – buďme upřímní – sotva můžeme srovnat situaci tehdejších uprchlíků z Československa a jejich rodičů se situací současných uprchlíků a jejich rodičů v Sýrii.

A tady se někde dotýkáme podstaty, stará Evropa stejně jako Spojené stá-

ty měly donedávna pojistky proti politikům, jako je Donald Trump, zabudované v ústavě a ty fungovaly. Otcové zakladatelé USA si toho byli dobře vědomi, že je třeba chránit lid před lidem, tedy davem. Hovořili o tyranii většiny a v přímé demokracii viděli nebezpečí.

V Evropské unii tomu lze do jisté míry rozumět, protože v posledních letech do sebe vstřebala mnoho nemocných lidí. Tím nechci říci, že Češi nebo Poláci jsou fyzicky nemocní, ale jed předchozího režimu se v nás nějakým způsobem usadil a je v nás. Začalo se to projevovat v úpadku novinářiny, která padla na nižší úroveň nejprve tady, a pak i tam, protože se ukázalo, že to je výnosnější. A ten pokles úrovně debaty ve veřejném prostoru pak ovlivnil i politiku. Ještě bych připomněl jednu věc: Možná, že ta generace, která tu vyrůstala v období studené války a má všechny tehdejší způsoby v krvi, má poslední příležitost se projevit. Když člověk stárne, názory, které si dříve ze slušnosti nedovolil dát najevo, začne bezostyšně hlásat.

A existuje podle vás nějaká cesta, jak se z té karuselové pasti, která šíří nenávisť, dostat?

Když se ohlédneme na poslední prezidentské volby, vidíme, že vítěz měl jen o půl milionu hlasů víc. A to vítězství bylo navíc získané poměrně nefér. To v důsledku znamená, že tady je přibližně polovina lidí, kteří jsou jiného názoru než pan Vodička, nechci-li mluvit přímo o hlavě státu. Tito lidé tady existují, a proto by člověk úplně beznaději propadat nemusel. Ale chtělo by to, aby se ta polovina mobilizovala, aby si opět uvědomila, že právo odporu je jedno ze základních práv naší civilizace. A hlavně, aby si to uvědomili politici a nepodněcovali davovou hysterii, protože ta se nakonec může – a v dějinách tomu tak bylo skoro vždy – obrátit i proti nim. Oni svým vystupováním vytváří vzory chování. A vždy jsou to oni, kteří otevírají dveře jak tomu dobrému, tak tomu špatnému ve společnosti. Ve chvíli, kdy kvůli sympatiím voličů oslovují jejich strach a zlobu, musíme se obávat toho, že se tu lidské zlo etabloje.

(Pro server *Aktuálně.cz* připravil Karel Hvižd'ala, v *Rch* přetištěno se svolením autora.)

ČTYŘI VÝSTAVY

Další stálé expozice v Jeruzalémské synagoze

Jeruzalémská synagoga – stropní okno s Božím jménem. Foto JD.

Před rokem (v květnu 2015) referoval *Roš chodeš* v článku *Obnovený nový chrám* o tom, že byla v podstatě dokončena rekonstrukce i rozsáhlé restaurační práce v Jubilejní neboli Jeruzalémské synagoze a „obnovený nový chrám“ zpřístupněn veřejnosti, včetně dvou stálých expozic. První z nich, *Židovská obec v Praze od roku 1945 po dnešek*, zachycuje prostřednictvím unikátních fotografií a dokumentů zásadní okamžiky existence pražské židovské obce od konce druhé světové války až do současnosti, druhá, nazvaná *Židovské památky a jejich rekonstrukce po roce 1989*, představuje na deseti panelech a dvou obrazovkách 64 lokalit, ve kterých se tyto památky nacházejí, a seznamuje návštěvníky se systematickou snahou o jejich záchranu.

REVITALIZACE A PERLA

Pro letošní turistickou sezónu obohatily nabídku další dvě stálé výstavy: *Revitalizace židovských památek v České republice* a nejsoučasnější 9. května otevřená expozice s názvem *Perla vzešlá z asanace*, věnovaná 110

letům trvání Jeruzalémské synagogy.

O projektu revitalizace bylo toho už na stránkách *Rch* napsáno hodně, a tak jenom stručně. Stálá výstava, umístěná v menším, ale pro tento účel zcela vyhovujícím prostoru vlevo od aronu ha kodeš na ženské galerii, představuje na 15 panelech všechny objekty, kterých se revitalizace týkala, a informuje rovněž o expozicích, které se v nich nacházejí. Velká mapa umožňuje rychlou orientaci v místech, kde se obnovené památky nacházejí, a návštěvníci mohou rovněž na velké

obrazovce sledovat film, který průběh prací zachycuje a odborně komentuje. Podle vlastního přání si mohou volit jednotlivé lokality nebo sledovat celý příběh. Příjemnou zajímavostí navíc jsou stereoskopická kukátka, umístěná na mapě, jejich prostřednictvím lze nahlédnout do obnovených interiérů, které mají v tomto provedení nefalšované kouzlo minulosti, kterou se snaží evokovat.

Výstavu věnovanou Jeruzalémské synagoze najdeme v přízemí hlavního synagogálního prostoru. Vynikajícím způsobem přibližuje historii této mimořádné budovy, od okamžiku, kdy byl učiněn záměr stavbu uskutečnit, až po současnost, kdy se díky dlouhodobému úsilí a velkým nákladům podařilo dosáhnout vytčeného cíle: vrátit synagoze její

původní krásu a důstojnost. Graficky i textově kvalitní panely, rozmístěné na stěnách, informují o lidech, kteří se o vznik stavby zasloužili, o jejím architektovi Wilhelmu Stiassném i o osudu většiny dalších staveb, které projektoval, o tom, jak to v synagoze vypadala za holokaustu, po válce, v letech totality a po ní. Hlavním exponátem je ovšem synagoga sama.

Židovské obci v Praze (a také FŽO) patří uznání a dík za dlouhodobou péči o památku, kterým věnuje řadu práce, času i prostředků. Někdy kolem roku 1990 byla formulována tendence používat prostředky výhradně pro potřeby současnosti a mluvílo se o nežádoucích investicích do kamene (rozuměj do památek). S tím je koneckonců třeba souhlasit, ale za předpokladu, že nevnímáme přítomnost pouze jako současný okamžik, nýbrž jako syntézu toho, co bylo a je, a uvědomíme si, že jen tato syntéza dává základ i tomu, co bude. V obnovené Jeruzalémské synagoze máme dobrou příležitost o tom všem a mnoha dalších věcech v klidu přemýšlet. Otevřeno je po celou sezónu až do 31. 10. 2016, denně s výjimkou sobot a židovských svátků vždy od 11.00 do 17.00 hodin.

(jd)

Pohled od východní strany. Foto JD.

HŘBITOV VE VINICÍCH

Třebívlice, Ulrika von Levetzow a také Židé

Když se řekne jižní okraj severních Čech, zní to do jisté míry jako protimluv, ve skutečnosti se však jedná o mírně přehlíženou, krajinářsky i památkově zajímavou oblast, obecně i z hlediska židovské historie. Nedaleko od Českého středohoří se nachází řada měst a obcí, jejichž památky, dokonce i ty židovské, jsou už poměrně známé. Patří sem například Roudnice, Litoměřice, Budyně nad Ohří, Libochovice, Ústěk a další. Leží tu také Terezín, smutně proslulý svou úlohou sběrného a koncentračního tábora pro Židy z protektorátu i dalších zemí v letech 1941–1945. Židovské obce zde existovaly na panstvích Lobkoviců, Ditrichštejnů a dalších magnátů, už od středověku a přinejmenším do konce 19. století byly i zcela funkční. Dokládá to řada židovských hřbitovů i několik synagog, které se ještě zachovaly.

Pokud se sem vypravíte, nelze než doporučit navštívit vedle známých a vyhledávaných míst i menší a nenápadnější městečka a obce. Občas se v nich najdou stavby i příběhy, které mohou pozornému poutníkovvi otevřít osobnější cestu k poznání kraje i jeho historie.

TŘEBÍVLICE

Zdaleka viditelná zřícenina gotického hradu Hazmburk, která je vedle Milešovy nejvýraznější dominantou kraje, označovaného také jako Dolní Poohří, jednoznačně stojí za strmý výstup. Výhled z jeho Bílé věže, která slouží jako rozhledna, je skutečně nádherný. Města a městečka, vesnice, pole, sady, vinice a vysoké sopečné kužely vrcholů Českého středohoří vytvářejí panoráma, které naznačuje, jak ojedinělým krajinným celkem bývala severní část Čech, než ji poničily průmysl a především těžba uhlí. My se však od Hazmburku severním směrem už nevydáme a v intencích výše uvedeného doporučení navštívíme nedalekou obec Třebívlice.

Zřejmě jen málokomu se v souvislosti s tímto místním názvem něco konkrétního vybaví. I když... V roce 1899 do Třebívlic směřovala záplava dopisů, knih

a nót z celého světa: mezi odesílatele patřil například princ z Walesu, pozdější anglický král Eduard VII., a mnoho dalších osobností. Adresátkou byla Ulrika von Levetzow, slavicí v Třebívlicích v únoru 1899 své pětadevadesáté narozeniny.

ULRIKA VON LEVETZOW

Pro několik předcházejících generací, které znaly, četly a uctívaly Johanna Wolfganga Goetha, je to známé jméno – Ulrika von Levetzow pro ně byla ztělesněním ideální a osudové lásky, která přetrvává, i když nedošla naplnění, a někdy snad i právě proto. Celé zástupy dívek, jejichž naděje se setkávaly se skutečností, která byla často tak jiná než život, o kterém snily, nacházely v jejím příběhu naději, ujištění a doklad, že se nemýlily. Že pravá láska navzdory všemu existuje, a to nezávisle na prozaických okolnostech každodenního života.

Zní to sentimentálně a také to sentimentální v tom lepším slova smyslu, jak ho znal a rozuměl mu biedermeier,

Goethe se seznámil s Ulrikou v Mariánských Lázních v roce 1821. Tehdy mu bylo dvaasedmdesát let. Sedmnáctiletá Ulrika se právě vrátila z francouzského penzionátu. Slavný spisovatel a výmarský ministr se ubytoval v domě jejího nevlastního otce, hraběte Franze Klebelsberg-Thumburg, kterého, stejně jako Ulričinu matku Amalii von Levetzow, znal ze svých častých pobytů v západních a severních Čechách. Následující tři lázeňské sezony (1821–1823) jsou obdobím Goethovy pozdní vášně a lásky k mladé dívce, které se uzavírá jeho písemnou žádostí o dívčinu ruku. Odmítnutí, kterého se mu dostalo, náleželo k jeho největším životním zklamáním.

Mariánskolázeňská elegie, kterou napsal po rozluce s Ulrikou v roce 1823, patří ke Goethovým nejznámějším i nejzajímavějším dílům a také díky ní a její oblíbě se brzy k jejich vztahu začaly připojovat legendy a podrobnosti, které ho upravily do romantické podoby ideální lásky, existující bez ohledu na věk a všechny překážky. Láska génia a čisté dívky je věčná.

Tak se dostáváme konečně do Třebívlic, kam se Ulrika uchýlila v roce 1824. Její nevlastní otec tu v letech 1831–1838 nechal na místě staršího barokního zámku postavit v klasicistním slohu zámek nový a Ulrika v něm potom prožila

Jezírko, pavilon s výstavou věnovanou Ulrice von Levetzow a v pozadí třebívlický zámek.

je. Ten biedermeier, ze kterého k naší škodě už kromě nábytku takřka nic nezbylo.

celý svůj život. Skoro by se chtělo říci celý zbytek života, kdyby se nejednalo o dalších dlouhých sedmdesát pět let.

Nikdy se neprovdala a po smrti svých rodičů se stala jedinou majitelkou panství a zámku. Johannes Urzidil ve své knize *Goethe v Čechách* píše: „Dožila se úctyhodného věku. S oblibou hrávala kulečnick, vykládala si pasiáns, brnkala na spinet, sbírala mědirytiny, do herbářů si lisovala rostliny a mnoho času věnovala zámeckým psům, jejichž dojemné náhrobky jsou roztroušeny pod smutečními vrhami zámeckého parku. Byla řádnou hospodyní, zbožnou, v přiměřených mezích dobročinnou, obecně oblíbenou, zámožnou a vládla třináctičlennému služebnictvu – na jednu osobu rozhodně značný výdaj.“

Synagoga z roku 1860.

Žádná velká romantika. Ale kdo ví, jak to doopravdy bylo a jak to cítila sama Ulrika. Vlastnímu pohledu, chcem-li se o něj pokusit, jistě napomůže návštěva malé a milé expozice *Ulrika von Levetzow* v zámeckém pavilonu (pořízená s přispěním fondů EU v rámci přeshraniční spolupráce města Grünhain-Beierfeld a obce Třebívlice) i procházka dosud dochovanou částí zámeckého parku. Stále je tam jezírko a lávka i smuteční vrby a pod nimi náhrobky Ulričiných psů. Ona sama, stejně jako její matka a nevlastní otec, je pochována v rodinné hrobce na třebívlickém hřbitově. Těsně před smrtí prý nařídila služebné, aby spálila svazek dopisů, údajně od Goetha. Popel z těchto dopisů byl pak nasypan do dózy, jež byla vložena do její rakve.

HUSITSKÁ SYNAGOGA

Třebívlice byly v tomto rozděleném prostoru jazykově i národnostně vždy české a tak zůstaly za okupace součástí protektorátu, což mimo jiné znamenalo, že nebyly po válce zasaženy odsunem a devastací, která s ním často souvisela. Několik židovských rodin je v Třebívlicích a v okolních obcích doloženo už v 18. stole-

ti, ale náboženská obec tu vznikla až v roce 1857, v době pokročilé emancipace. Ulrika byla, jak uvádí Jaroslav Macek, „na svou dobu tolerantní k oběma národnostem, české i německé. Ve stáří jen litovala, že se nenaučila dobře česky, i když češtině rozuměla. Za jejího života v roce 1860 byla v Třebívlicích vystavěna synagoga, protože počet Židů na Třebívlicku stoupal, a roku 1868 vznikl i židovský hřbitov.“

Synagoga, postavená v novorománském slohu na místě starší dřevěné modlitebny, se jako jedna z mála v této oblasti dochovala do našich dnů. Místní Židé ji užívali do roku 1924, aby ji poté za 50 000 Kč prodali sboru Československé církve husitské v Solanech, který si ji upravil a užíval k vlastním bohoslužbám. Důvodem prodeje, jehož výnos posílil podpůrný fond židovské obce v Lovosicích, byl dramatický úbytek členů obce, kteří v rozhodující většině opouštěli venkov a stěhovali se do větších měst.

Židovský hřbitov s kvetoucími kaštaný, obklopený vinohrady.

Ovšem i husitská církev v 90. letech minulého století ukončila v Třebívlicích aktivní činnost, a tak je dnes budova

opuštěná, volně přístupná a poměrně zdevastovaná. Stále je v ní ale zachována původní patrová galerie a napůl zasypaná mikve. Nadační fond Zecher při FŽO v ČR v současné době jedná s představiteli husitské církve o možnostech jejího převzetí a následné opravy a záchraně.

HŘBITOV VE VINICÍCH

Třebívlické vinice, které se v 19. století rozkládaly na více než sto hektarech, postupně zničil révokaz do té míry, že poslední vinice byla zrušena v roce 1900. Teprve po sto letech, v roce 2004, se začaly vinohrady znovu obnovovat. Zásahu na tom má Zámecké vinařství Třebívlice, které v současné době sklízí hrozny na ploše 34 hektarů. Uprostřed vinic, zhruba kilometr od obce, můžeme navštívit druhou dochovanou památku

Interiér opuštěné synagogy.

na zdejší Židy – třebívlický židovský hřbitov založený v druhé polovině 19. století (podle některých pramenů v roce 1867). Pohřbívalo se v něm do 30. let 20. století, a přestože hodně utrpěl za druhé světové války i v následujících letech, je dnes díky péči, kterou mu věnuje pražská ŽO a někteří pozůstalí, v dobrém stavu.

Je to klidné a tiché místo s výhledem na okolní obce, kde jeho nynější obyvatelé kdysi žili a pracovali. Mnozí z nich jistě chodili o šabatech a svátcích do dnes opuštěné synagogy a mnozí také nepochybně znali baronku Ulriku i její osud. Obklopují je vzříšené vinice a zpěv ptáků, z rákosí nedalekého rybníčka zní žabí kvákání a na hřbitově samém kvetou bílé a červené kaštaný. Bejt chajim, dům života, bejt olam, přibyték věčnosti. Čekají všichni, Židé i Ulrika, Goethe i Zajícové z Hamburka, až se zase všechno vrátí jako to víno, někdo si na ně vzpomene a oni vstanou z mrtvých.

Text a foto **JIRÍ DANÍČEK**

BIOGRAFIE PODLE DENÍKŮ

Nová práce Šloma Avineriho o Theodoru Herzlovi

Historik a politolog profesor Šlomo Avineri (nar. 1933) patří k významným odborníkům na sionismus, politické dějiny středoevropského regionu a Blízkého východu. Zabýval se dílem Karla Marxe, Georga Wilhelma Friedricha Hegela, Mosese Hesse, Chaima Arlozorova a Theodora Herzla. Kromě odborné a pedagogické práce na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě (a na dalších evropských, amerických a kanadských vysokých školách) působil jako ředitel ministerstva zahraničních věcí Izraele v době vlád Jicchaka Rabina a v UNESCO; v současné době přednáší mj. na Středoevropské univerzitě v Budapešti. Za svou práci získal řadu ocenění, roku 1996 Izraelskou cenu za politologii.

Šlomo Avineri se od roku 1989 pravidelně vrací do České republiky (kde má částečně rodinné kořeny), v Praze bývá pravidelným hostem mezinárodní konference Forum 2000. V češtině zatím vyšlo jeho dílo *Zrození moderního sionismu* (Sefer, Praha 2001), na příští rok připravuje stejné nakladatelství Avineriho zatím poslední práci věnovanou zakladateli moderního sionismu Theodoru Herzlovi.

Jak autor v předmluvě říká, Herzlových monografií existuje celá řada, některé jsou oslavné, jiné kritičtější. Hlavním impulzem pro to, aby vytvořil samostatnou knihu věnovanou této zásadní postavě sionismu, byla žádost, aby napsal úvod k soubornému třídílnému vydání Herzlových *Deníků* v hebrejštině. Jak si záznamy, čítající 1500 stran, musel přečíst poprvé opravdu celé, uvědomil si, jak jsou jeho vlastní znalosti o Herzlovi v podstatě „omezené a nedostatečné“, založené jen na četbě základních klasických děl. Na základě studia deníků se pak Avineri rozhodl napsat práci, jež se pokusí „podat přiměřený obraz Herzlova intelektuálního vývoje a přetvořit kanonický obraz hrdiny – ‚Vizionáře státu‘, jak bývá v Izraeli nazýván – ve skutečnou živou bytost, zbavenou mytologických vlastností spojených s jeho jménem“.

DENÍKY

Autor dále charakterizuje svou monografii takto: „Tato kniha se snaží soustředit hlavně na Herzlovu duševní a duchovní odysseu a odhalit jak jeho vlastní pochybnosti, neúspěšné začátky a osudové zvraty, tak zřejmé úspěchy. Právě během této

pouti se ze soukromého a ničím významného jedince stal židovský politický vůdce, díky němuž se ze sionismu, vnímaného zpočátku jako jakási ezoterická (či přímo podivinská) myšlenka, stal reálný hráč na mezinárodní scéně. Pro Herzla tato cesta znamenala též postupné sebeobjevování a sebevzdělávání.

Z uvedených důvodů jsem jako hlavní pramen pro příběh této knihy použil Herzlovy deníky. Až na významné výjimky se tyto záznamy, zatím pro ilustraci toho, jak složité a zdaleka ne předem sta-

novené bylo Herzlovo úsilí, využívaly jen spoře. I pro ně platí to, co pro čtení jiných deníků veřejných osobností, které byly nadané i spisovatelky: člověk by těmto zápisům neměl věřit doslova, ale brát je jako fascinující obraz neuvěřitelné společenské sítě, již Herzl dokázal utkat z nejrůznějších vláken evropské společnosti v době fin de siècle.“

Historii vydávání Herzlových deníků zmiňuje Avineri ve studii nazvané „Deníky Theodora Herzla jako Bildungsroman“ (*Jewish Social Studies*, 5.3, 1999): Tyto soukromé zápisy vyšly v originálním německém znění poprvé v Berlíně v letech 1922–1923, k vydání je připravil Herzlův přítel a spolupracovník, profesor anglické literatury na Vídeňské univerzitě Leon Kellner a výbor, v němž mj. působil Herzlův syn Hans a sionističtí myslitelé jako Martin Buber. Výsledkem byl text,

který se snažil Herzlovi vystavět hrdinský pomník, nikoli doložit jeho život a myšlenkový vývoj. Edice není úplná, jsou z ní vypuštěny části, jež by mohly vrhat špatné světlo na sionistické hnutí (např. nelichotivé poznámky na adresu některých jeho členů atd.), přičemž vynechávky nejsou nijak zaznamenány. Tato (v podstatě cenzurovaná) edice s názvem *Theodor Herzls Tagebücher: 1895–1904* pak dlouhá léta sloužila jako hlavní zdroj informací o TH a posloužila též jako základ pro první hebrejský překlad deníků (1930) i jejich další vydání.

První úplná edice deníků, zakládající se na rukopisných poznámkách (uložených v Ústředním sionistickém archivu v Jeruzalémě), nevyšla překvapivě v německém originále – ale v anglickém překladu (Herzl Press, New York 1960). Po ní v 80. letech následovalo německé kritické vydání a posléze na sklonku 90. let i úplné hebrejské vydání. Z deníků však většina lidí stejně zná jen několik citátů, jež se objevují u příležitosti různých herzlowských či izraelských výročí. Především ona proslulá prorocká slova, která Herzl pronesl při zahájení Prvního sionistického kongresu v Basileji roku 1897: „V Basileji jsem založil židovský stát. Kdybych to dnes řekl nahlas, svět by se mi vysmál. Možná za pět, a určitě za padesát let to každý uzná.“

HERZL A KRIZE RAKOUSKA-UHERSKA

Profesor Avineri ve své monografii konfrontuje události konce 19. a počátku 20. století tak, jak je v denících zaznamenal Herzl, jeho očima, a tedy i s veškerými jeho „zaujatostmi“, omyly a možná naivními představami, s vlastní analýzou tehdejšího společenského vývoje: krize rakousko-uherského mocnářství, vzrůstu nacionalismu a antisemitismu. Avineriho styl je ke čtenáři velmi vstřícný, píše poučeně, a přitom „neakademicky“ poutavě, umí elegantně vypichovat různé dějinné paradoxy, kombinovat osobní pohled s perspektivou historického a společenského kontextu a (přímo i nepřímo) se současností.

V obecném povědomí přetrvává představa, že Herzla přivedla k myšlence svrchovaného židovského státu Dreyfusova aféra z roku 1895, tedy proces s křivě nařčeným kapitánem francouzské armády Albertem Dreyfusem z vyzvědačství ve prospěch Německa, jenž ve Francii (kde Herzl tehdy pobýval jako dopisovatel deníku *Neue Freie Presse*) vybudil vlnu an-

tisemitských projevů. Avineri pokládá tento důraz na dreyfusiádu za přehnaný a tvrdí (a ilustruje deníkovými zápisy a žurnalistickými texty), že Herzl již dříve, od počátku 80. let 19. století, citlivě vnímal problémy rakousko-uherské společnosti, jež s sebou paradoxně přinesly myšlenky osvícenství a jeho důraz na rovnost a svobodu.

Sílící nacionalismus, především v jeho německé a maďarské podobě, ale i jako vyjádření touhy po vlastním sebeurčení desítek národů žijících v obou částech mocnářství, nepřinesl Židům, jako „nejloajálnější příslušníkům“ mnohonárodnostní rakousko-uherské říše, nic dobrého. To, že ve druhé polovině 19. století zažívali díky emancipaci a zrovnoprávnění raketový úspěch ve všech oblastech konání a současně příslušeli k „vládnoucí“ kultuře a jazyku (tj. německé v rakouské části monarchie a maďarské v té uherské), vzbuzovalo v majoritní společnosti čím dále větší nelibost a žádné myšlenky osvícenství a ideje demokracie to nemohly zastavit. „Vědecké“ protižidovské rasové teorie pronikaly do Rakouska-Uherska z Německa od jejích předních představitelů (ekonomu Dühringa, historika von Treitschkeho)

a z Maďarska, kde tytéž myšlenky hájil člen parlamentu Győző Istóczy. Tito lidé zcela otevřeně hájili vyloučení Židů ze společnosti a nejednalo se o okrajový názor sdílený spodínou. Jak píše Avineri, „antisemitismus byl legitimní názor vzdělaných Evropanů, a právě to na něm bylo hrozné – pokud by se lidé obtěžovali a věnovali mu pozornost“.

Herzl patřil k těm, kdo se obtěžovali a pozornost mu věnoval. A ve Francii, zmínané v době třetí republiky jednou ústavní krizí za druhou, parlamentní i novinářskou korupcí, pochopil hlavně to, co si Evropané s velkou naléhavostí uvědomují i nyní: že ani demokratické instituce nevyhlídí veškeré nemoci moderní společnosti a slabé stránky lidské povahy. Že vždy a všude existují populističtí politici, kteří se těchto slabostí snaží zneužít pro vlastní prospěch.

NEJEN KAPITÁN DREYFUS

Roku 1882 se Herzl seznámil se svazkem Eugena Dühringa o židovské otázce, který vyšel v předchozím roce a hájil rasový antisemitismus. A v březnu roku 1883 se poprvé veřejně vyjádřil proti antisemitismu, když na protest proti protižidovské nenávisti, jež se šířila mezi vídeňskými německými studentskými bratrstvy, včetně spolku jménem Albia, jehož byl členem, ze spolku vystoupil.

Jak Avineri upozorňuje, z první části deníků lze vyčíst, že Herzl zpočátku nebyl zřetelně politicky motivovaný, jeho zájem o židovskou věc vyprovokovaný znechucením nad přetrváváním „duchovního ghetta“ a protižidovskými projevy neměl jasný záměr: mohl plánovat politické hnutí, ale stejně tak promyšlet historický román zabývající se židovským národem. Nakonec Herzl spojil dvojí plány v jeden: jádro politického plánu vy-

Herzl a sionistická delegace na cestě do Palestiny roku 1898. Repro Orion Books.

jádril v pamfletu *Židovský stát* (jenž s podtitulem *Návrh moderního řešení židovské otázky* poprvé vyšel ve Vídni a v Lipsku v únoru 1896), literární ambice rozvinul v utopickém románě *Staronová země* (1902). Avineri přítom na základě deníkových záznamů zdůrazňuje pozornost, již Herzl věnoval přílivu židovských uprchlíků z carského Ruska po zavraždění cara Alexandra II. a následných pogromech i antisemitské politice vídeňského starosty Karla Luegera. Právě nebezpečí masivní imigrace a uprchlického problému způsobilo, že si Herzl uvědomil nutnost vyřešit židovský problém vlastním územím. A Avineri uvažuje: „Většina první generace sionistických aktivistů a historiků v těsně postherzlovském období pocházela z Německa. Možná právě proto hlavní proud sionistické historiografie zdůrazňoval fran-

couzskou složku (Dreyfuse) a nikoli aspekty Herzlovy vlastní analýzy spojené s Německem a Rakouskem, které se v denících vyskytují opakovaně, ale mohly těmto pisatelům vadit.“

LIDSKÝ OBRAZ

Avineriho kniha si detailně všímá Herzlových stylistických postupů (včetně užívání hebrejských slov, ostřejších či naopak spíše patetických výrazů a literárních představ), evokuje prostředí, v nichž se Herzl v rámci různých jednání o možnosti řešení židovské otázky pohyboval, i pocity, jaké asi tvářil v tvář čelným představitelům politického či hospodářského života (Vilém II. a jeho spolupracovníci, britský generální konzul lord Cromer, egyptský ministr zahraničí Butrus Ghálí Paša atd.) zažíval. Živě rekonstruuje Herzlovy diplomatické aktivity, opakované pokusy a zklamání a další a další nápady na politicko-územní možnosti pro řešení židovského státu (až po plán Uganda). Ukazuje Herzlův základní omyl, když apeloval na židovské majitele mocných bankovních domů, kteří sice židovské osady v Palestině podporovali, ale pouze jako filantropii, nikoli jako součást politického řešení – ani Rothschildové, jakkoli byli bohatí, a tím mocní, nechtěli být ztotožňováni s „židovskou věcí“. Zprostředkovává Herzlovu schopnost poučit se z chyb, hledat stále nové možné spojence pro uskutečnění sionistické myšlenky, souběžně s tím budovat masové sionistické hnutí, organizovat Sionistické kongresy a vytvářet organizační a finanční struktury Sionistické organizace, zajišťovat, co bychom dnes nazvali „styky s veřejností“, prostřednictvím přednášek, textů a vydávání sionistického týdeníku *Die Welt*.

Jak ilustruje Avineri, během devíti let čím dál horečnější práce, se Herzl vyvíjí – z nadaného, nicméně nijak známého novináře, který se trápí tím, zda si na důležité jednání oblékl rukavice ve správné barvě, a má nulovou politickou podporu, se díky své vůli a aktivitě stává skutečným vůdcem nového mezinárodního hnutí. Avineriho monografie Theodora Herzla opravdu snímá z piedestalu, zbavuje ho „nadlidských“ vlastností, činí ho zranitelnějším a bezradnějším – nicméně o nic méně prozíravým a hodným našeho zájmu.

ALICE MARXOVÁ

(*Shlomo Avineri: Theodor Herzl and the Foundation of the Jewish State, Orion Books, Londýn, 2013, 274 stran, fotografická příloha.*)

JAKO BY TO MĚLO ZŮSTAT NAVĚKY

O opravách na Novém židovském hřbitově v Praze

Nový židovský hřbitov v Praze na Vinohradech získává neustále probíhajícími opravami a průběžnou péčí pomalu, ale jistě novou tvář. Zatímco před dvaceti lety neopakovatelnou atmosféru na hřbitově, kde odpočívá i Franz Kafka, vytvářely lány břečťanu a místy neproniknutelné houštiny náletů, z nichž vyčnívaly stojící či povalené náhrobky, dnešnímu návštěvníkovi se naskytne pohled o dost odlišný. A v nedávné době se tu navíc díky velkorysému grantu objevily bílé ostrůvky mramorových náhrobků, jež v zeleni stromů a břečťanu a v řadách převážně černých a šedých náhrobních kamenů doslova září.

BOJ SE ZELENÍ

Od roku 1989 a pádu komunistického režimu se hřbitovu, jako všem židovským památkám, začala věnovat systematická péče, zahrnující zpočátku především boj s náletovými dřevinami a břečťanem a posléze opravy nejzničenějších kamenů. Při rozloze tohoto největšího židovského hřbitova v republice (103 tisíc m²) a množství náhrobků (27 tisíc) nelze při omezených financích postupovat takovou rychlostí, jak by bylo žádoucí, ale zaměstnanci Správy budov a hřbitovů Židovské obce Praha se komunitními prostředky a pomocí různých českých i zahraničních grantů snaží dostat hřbitov do takové podoby,

jež se co nejvíce blíží té původní. Udělali už obrovský kus práce, včetně kompletního zfotografování všech

Opravené náhrobky jsou viditelné na první pohled. Foto AM.

náhrobků a plánované aktualizace staré (zdaleka ne dokonalé) databáze. Jak však poznamenává Mgr. Zuzana Beránková z SBH ŽOP, „je to nekončící příběh. Během dvou či tří let dokáže celý sektor obrůst znovu břeč-

Novorenesanční hrobka rodiny Fuchs se dočkala téměř kompletní rekonstrukce. Foto R. Nejdlová.

ťanem a můžete začít od začátku. Břečťan dokáže náhrobek úplně prorůst, rozložit tmel, uvolnit kámen, kte-

rý pak spadne.“ Čištění hřbitova přineslo paradoxně i pocit, že zde řádili vandalové: „Volala mi spousta lidí a říkali, že viděli povalené náhrobky. Ale bylo to jen tím, že se odhalily ležící kameny, které byly předtím porostlé břečťanem tak, že nebyly ani vidět. Kdybychom měli celý hřbitov kompletně vyčistit a postavit všechny náhrobky, stálo by to minimálně 50 milionů.“

Připomeňme, že na hřbitově, založeném roku 1890, původně existovala jen stromořadí podél hlavních cest – všechny ostatní stromy, tedy všechny ty vzrostlé buky, javory, akáty a kaštiny, vyrostly, jako na ostatních, po desítky let zanedbávaných hřbitovech, neplánovaně z náletů. Vyčistit plochu od těchto stromů už nelze – nejen kvůli administrativním a finančním překážkám,

ale i proto, že dodávají těmto místům jejich jedinečnou atmosféru. V případě NŽH se dospělo k následnému řešení: S pomocí grantů se stromy průběžně prořezávají, aby neohrožovaly návštěvníky. Kácejí se dřeviny, které jsou v havarijním stavu, a existuje plán péče o zelesňování na zhruba půlstoletí, jež už schválili památkáři historické zeleně.

Souběžně s dravou zelení škodí hřbitovu i vandalové, kteří kradou ozdobné kovové součásti hrobů. „Co ještě zbylo, jsme raději sundali sami,“ říká Mgr. Beránková. „Děláme si pak odličky a kopie.“

GRANT NA ZÁCHRANU

Na podzim 2014 získala ŽOP grant z Norských fondů na projekt s názvem „Záchrana staticky havarijní funerální architektury v areálu židovského hřbitova v Praze 3,

ulice Izraelská“. Činil 4 754 868 Kč, což je zatím od roku 1989 největší jednorázová částka poskytnutá na

Erb rodu Kubintzkých po očištění...

opravu hřbitova; pražská obec projekt spolufinancovala další částkou 1 188 717 Kč. (Norské fondy současně podpořily v ČR ještě dva židovské projekty: opravu židovského hřbitova v Mělníku a opravu brněnské synagogy Na Skořepece.)

Výběr náhrobků, které se v rámci Norských fondů opravovaly, se řídil stupněm poškození a náročností oprav: přednost dostaly velké, cenné, poničené

Někdy se musely rozebrat celé náhrobky...
Foto na této straně Z. Beránková.

a již částečně opravené hrobky (pozoruhodné neorenesanční hrobky rodin Waldsteinů, Fuchsů a Kubintzkých z konce 19. století) a poté dalších 480 náhrobků v sektorech 3, 4, 5, 6 a 11, jejichž stav byl dezolátní či hrozily pádem nebo už ležely na zemi.

Pro žádost bylo nutno pořídit kompletní dokumentaci vybraných náhrobků: znamenalo to kameny a jejich okolí očistit, zfotografovat a poté porovnat s údaji v databázi a zpracovat je. Z přidělených peněz se zaplatili kvalifikovaní restaurátoři a kameníci a materiál na opravu: speciální cementy, tmely a lepidla. Práce nespočívala jen v osazení spadlých kamenů, ale v tom, že se celý náhrobek i se základy rozebral, s pomocí moderních technologií se udělal kvalitní nový základ a poté se kámen znovu osadil, aby byl co nejstabilnější.

... jinde stačilo kámen odborně očistit a opravit.

Náhrobky totiž citlivě reagují i na chvění půdy, způsobené rušnou dopravou v okolí hřbitova, včetně podzemní dráhy metra. „Snažíme se pracovat tak, jako by to tu opravdu mělo zůstat navěky,“ poznamenává vedoucí projektu Mgr. Zuzana Beránková z SBH ŽOP. Supervizi náročného projektu vykonával Ing. Mojmír Malý.

Některé náhrobky získaly skvostnou podobu pouhým odborným očištěním a dolepením odpadlých částí. Takhle čisté ale bohužel moc dlouho nezůstanou: „Podle mých zkušeností se dnes materiál kamenů chová úplně jinak než dřív. Kvůli znečištění prostředí bude možná krásně bílý ještě rok či dva, ale pak se kámen zatáhne a zešediví. Památkáři ani restaurátoři však časté čištění nedoporučují, patina k historické hodnotě náhrobku patří.“

Hrobky Fuchsů a Waldsteinů v sektoru 1 získaly díky dotaci téměř kompletní opravu, od střechy až po zem. Restaurá-

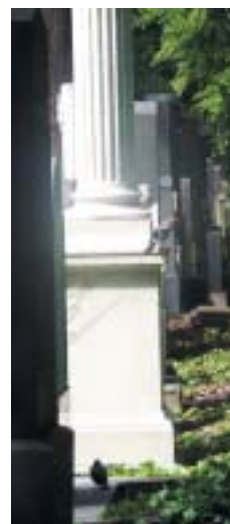
... a poté, co byly rekonstruovány chybějící části.

toři chemicky a mechanicky očistili kámen, rozebrali poničené prvky a zhotovili jejich kopie. Nejnáročnější na opravu bylo palladiovské mauzoleum rodiny Kubintzkých, v němž byla provedena i zpevňující injektáž prasklin a trhlin, byla očištěna baldachýnová střecha a rekonstruován kamenný erb. Na úplné dokončení oprav bude zapotřebí ještě další dotace; již nyní jsou však všechny tři hrobky v naprosto důstojném stavu a spolu s dalšími opravenými náhrobky zdejší jedinečný mikrosvět, v němž se různorodá architektura prolíná s přírodou a věčností s okolním městským ruchem, výrazně obohacují. Přijďte se přesvědčit sami.

**ALICE
MARXOVÁ**

(Veškeré dotazy k práci SBH ŽOP i k možnosti příspěvků na opravy lze směřovat na : sbh.sekretariat@matana.cz.

NŽH je otevřený denně kromě soboty a židovských svátků v letní sezoně od 9 do 17 hodin, v pátek do 14 hodin. Pozor: poslední vstup je 30 minut před zavřením!)

Bílá přitahuje i zdejší sojky.
Foto AM.

Šlomo Avineri SETKÁNÍ S CÍSAŘEM

Úryvek z nové monografie Theodora Herzla

Následující, pro potřeby Rch mírně krácený úryvek z první kapitoly knihy Theodor Herzl a založení židovského státu od Šloma Avineriho (viz strany 12–13) sleduje první cestu sionistické delegace do Palestiny v říjnu 1898. Plánované schůzce s německým císařem Vilémem II. v Jeruzalémě mělo předcházet předběžné jednání v Konstantinopoli. (Mezititulky dodala redakce.)

Delegace nastoupila na vlak do Konstantinopole 14. října, za necelé dva týdny poté, co se Herzl dozvěděl, že se s ním chce císař setkat v Palestině. Na poslední chvíli před odjezdem se ještě setkal s tureckým velvyslancem ve Vídni, Muhammadem Nádím Beyem. Herzl doufal, že od něj získá osobní dopisy, které by ho uvedly k tureckým vůdcům, ale ambasadador se zdráhal a odůvodnil to jakýmsi spletitým arabským podobenstvím. Než odjel, stačil Herzl přečíst hercům svou poslední hru s názvem *Unser Kätchen* (Naše Katka), která měla být uvedena ve vídeňském Burghtheateru. Rozloučil se s rodiči, kteří k němu přišli domů, naplnění úzkostí, že mu v Orientu hrozí nebezpečí. Jejich obavy ještě posílilo upozornění, jež se k Herzlovi doneslo z Jeruzaléma – hebrejský lexikograf a novinář Eliezer ben Jehuda ho varoval, že existují tajné plány na jeho zavraždění.

Týmž vlakem jako sionisté cestovali turečtí velvyslanci ve Vídni a v Berlíně, které Herzl oba znal přes své noviny. Využil příležitost a pustil se s nimi do řeči, nesdělil jim však pravý cíl své cesty. Nesjpiše předpokládali, že jede do Konstantinopole, aby psal reportáž o císařově návštěvě.

Herzl už dříve v Konstantinopoli byl a neúspěšně se tam snažil jednat o sionistickém plánu. Nyní mu připadalo, že je obklopen stejnou mlhou nejistoty, kterou cítil během své krátké návštěvy v Postupimi. Ozámili mu, že ho císař přijme, ale neřekli, kdy nebo kde se bude audience konat. Po čtyřech dnech neplodného čekání poslal zoufalý Herzl dopis ministru zahraničí von Bülowovi a říšskému lordu kancléři. Upozornil je, jak napjatý mají časový rozvrh – aby dojeli do Jeruzaléma včas na schůzku s panovníkem, museli by

vypout do Alexandrie už následující den, 19. října. Bylo by tedy možné, aby od las-kavého Veličenstva dostali nějaký vzkaz?

Herzl vložil do obálky s dopisem pro lorda kancléře osobní vzkaz pro císaře. Jelikož nevěděl, zda ho panovník skutečně přijme, vypsál do něj základní body, které si mu přál vyložit. Dopis uzavřel naléhavou prosbou, aby ho mocnář před odjezdem poslední dostupné osobní lodi do Alexandrie přijal při soukromé audienci. Císař a jeho doprovod poplují německou říšskou jachtou Hohenzollern, takže nejsou závislí na lodních jízdách řádech. Herzl zdůraznil, že si přeje osobně vysvětlit přehled plánu, který předloží při nadcházejícím setkání v Zemi Izraele (*im Lande Israels* – nepoužil výraz „Palestina“, což bylo tehdy obvyklé zeměpisné označení).

SCHŮZKA V KONSTANTINOPOLI

Všechny tyto dopisy, včetně podrobné zprávy, psal Herzl vlastnoručně (v prvním čístopise udělal dvě chyby). V Konstantinopoli neměla delegace k dispozici kancelář ani sekretáře. Poslali Wolffsohna, aby najal kočár a odvezl dopisy, doufali, že se dostane přes turecké a německé zábrany u vchodu do Hvězdného paláce, kde císař a jeho doprovod přebývali.

Téměř na poslední chvíli, v půl čtvrté odpoledne dorazil od Němců nepodepsaný vzkaz: Dr. Herzl je žádán, aby se v půl páté dostavil k císaři. Herzl a s ním Wolffsohn vyrazili k paláci. Než odešli, Herzl natáhl před ostatní členy delegace ruku, aby jim ukázal, jak se mu třese. Řekl jim, že má puls zvýšený na 108, „na mě velmi rychlý“. Jeden ze společníků se otázal, jestli by nechtěl dávku bromidu, aby si zklidnil nervy, ale když se Herzl dozvěděl, že by lék zabral až za půl hodiny, odmítl. Nezapomněl si zapsat do deníků, jak pečlivě se oblékl: „Obzvlášť vhodná byla barva rukavic: jemně šedá.“ Když dorazil v určený čas do paláce, samozřejmě se ukázalo, že císař se zdržel na návštěvě německé ambasády a německé školy. Dvořané slušně, ale rozhodně požádali Dr. Herzla, aby počkal a nevzdaloval se z předpokojí. O hodinu později, v půl šesté, přijel císař a lord kancléř uvedl Herzla a ministra zahraničí von Bülowa do císařské komnaty.

V deníku Herzl průběh audience popsal a jeho záznam spojuje přesnou žurnalistickou zprávu s úžasem, který cítil při tomto zatím nejdůležitějším politickém setkání, jež dosud ve věci sionismu vedl. I když byl Herzl pochopitelně nervózní, setkání proběhlo dobře. Nekonal se žádné úvodní formality – císař ho rovnou požádal, aby začal s představením svého plánu. Po chvilkovém zazmatkování („Kde mám začít, Vaše císařská Výsosti?“) se Herzl vzpamatoval a pustil se do přesvědčivého výkladu, přičemž se soustředil na otázky, které zahrnul do své zprávy a které se týkaly založení Územní společnosti pod německou ochranou. Herzl si zapsal do deníku, že císař souhlasně přikyvoval a znovu potvrdil, že je sionistickému hnutí příznivě nakloněn. Zeptal se Herzla, aby mu přesně vysvětlil, co má žádat od sultána. Herzl odpověděl: „Výsadní obchodní společnost s německou podporou.“ Císař opáčil: „Dobrá, výsadní obchodní společnost.“

Zdalo se, že vše probíhá dobře, dokonce lépe, než se očekávalo. Ale Herzla znepokojovalo, že ačkoli císař vypadal, že je skutečně ochotný vzít sionistický podnik pod svou ochranu jako součást německé politiky v Levantě, když Vilém mluvil o samotných Židech, nasadil nepřívětivý tón. Použil výraz „*Ihre Landsleute*“, váš lid, a dodal: „K vašemu lidu patří živly, které by bylo správné usadit v Palestině. Máme na mysli Hesensko, kde se mezi vesničany činí lichváři.“ Císař však dodal, že nejsilnější antisemitismus je ve Francii, „protože ho podporuje církev“, a vzápětí pravil: „Zdá se, že Herr von Rothschild to také ví, vždyť si svou uměleckou sbírku odváží lodí do Londýna.“ Tohle bylo hodně nepřijemné.

I von Bülow přispěl svou troškou. Pravil, že němečtí Židé by měli být, ale nejsou náležitě vděční hohenzollernské dynastii za svou emancipaci a hospodářskou prosperitu, která nastala po sjednocení Německa. Jenže, prohlásil, „Židy teď lze najít mezi všemi opozičními stranami, dokonce těmi protimonarchistickými“. Císař zamumlal jméno Paula Singera, předáka sociálních demokratů. Jako už mnohokrát Herzl viděl, že evropští vůdci – ať vědomě či ne – často doprovázejí výrazy podpory židovskému státu typickými protizidovskými předpokojí.

Jelikož si členové delegace nebyli zcela jisti, zda opravdu pojedou do Palestiny, ještě nepřipravili nic na cestu. Na poslední chvíli se jim podařilo sehnat lístky na ruskou loď Imperátor Mikuláš II.

VESELÉ BARVY CHUDOBY A UBOHOSTI

Dne 27. října 1898 vstoupil Herzl na břeh v Jaffě. S delegací strávili v Palestině jen deset dní, většinu z nich v Jeruzalémě. Byl to nervózní pobyt, plný významných zážitků a Herzlovy deníkové záznamy svědčí o pisatelově rozjitřeném citovém stavu. Udály se tři věci. Zaprvé elektrizující setkání se Zemí izraelskou, prastarou židovskou domovinou, a všemi asociacemi, které vyvolávala, včetně Herzlových návštěv prvních nových židovských osad. Zadruhé konkrétní realita země, hlavně Jeruzaléma, jak připadala vzdělanému muži znalému svět, který si byl vědom dějinných sil, ale současně ho odpuzovaly nepořádek a zchátralost, jež všude viděl. Zatřetí to bylo očekávání a nervozita z toho, jak dopadne nadcházející audience u císaře a co to bude znamenat pro budoucnost sionistického hnutí. Není překvapivé, že deníkové zápisy zrcadlí nejasnosti a rozpolcenost týkající se jak Jeruzaléma, tak celé návštěvy. „Když na tebe v budoucích dnech vzpomenu, ó Jeruzaléme,“ psal, „nebude to s potěšením.“ Ale současně se rozplýval: „Jeruzalém se přede mnou rozkládá v celé své slávě. I dnes to je nádherné město, a pokud sem přijdeme, může se z něj znovu stát jedno z nejkrásnějších měst světa.“

Zmatek, hluk a nepořádek Jaffy a jejího přístavu Herzla silně zasáhly podobně jako další tehdejší návštěvníky. „Opět ty veselé barvy chudoby a ubohosti a horko,“ zapsal si. Během dní strávených na pobřeží navštěvoval židovské zemědělské osady, *mošavot*, které založilo hnutí Chovevej Cijon a první moderní židovská přistěhovalecká vlna, první alija. Navštívil i Mikve Jisrael, zemědělskou školu východně od Jaffy. Zapůsobila na něj, ale měl své výhrady – Mikve Jisrael je skvělá, myslel si, ale její vedení, vybrané z French Alliance Israélite Universelle, se na Herzla a jeho doprovod dívalo úkosem. „Nad vším se vznáší strach z Monsier le Baron [Edmonda de Rothschild, který poskytoval židovskému osídlení finanční podporu],“ zapsal si. Rothschild se kvůli její politické orientaci obával jakýchkoli kontaktů se Sionistickou organizací, což vedlo k tomu, že, poznamenal si Herzl, „chudáci kolonisté vyměnili jeden strach za druhý“. Tytéž pochybnosti cítil při návštěvě mošavu Rišon leCijon, kde ho jinak slušně přijali.

Řeč na uvítanou, již pronesl jeden osadník, měla za úkol „sladit závazky k baronovi s jejich láskou vůči mně“. Úředník, jmenovaný Rothschildem, „nás přivítal s vyděšeným výrazem“. Ani obličeje osadníků nepřipadaly Herzlovi sympatické. „Řada za řadou, všude stejné obličeje, které vidávám v Londýně, Berlíně i Brně,“ zapsal si.

Návštěva další zemědělské osady v Rechovot nabídla povzbudivější obrázek, možná proto, že tento mošav nespadal pod Rotchschildovu správu. Jak se delegace blížila, skupinka asi dvaceti mladíků vyskočila na koně a vyjela naproti návštěvníkům, předvedla jim „fantazii“, při níž zpívali hebrejské písně a skandovali „chejdad!“. Herzl přiznal, že on i jeho ko-

Kresba Jiří Stach.

legové, „když viděli tyhle mrštné, odvážné jezdce, jakými se mohou stát i naši mladí obchodní cestující nabízející kalhoty, měli v očích slzy“. Bylo jasné, nač narážel – tady v Rechovot viděl Herzl odpověď na zlomyslné popichování antisemitského německého historika Heinricha von Treitschkeho, který varoval před tím, aby se do Německa stěhovali chudí Židé z východu, „židovští hoši, kteří od domu k domu prodávají kalhoty“, jejichž potomci „přebírají vládu nad německým tiskem a hospodářstvím“. Zde, v Palestině, by mohl vyrůst nový druh Žida, svobodný a sebevědomý, osvobozený od ohlupujících zaměstnání a buržoazní hrabivosti. Není divu, že na Herzla tahle návštěva tak zapůsobila.

LEGENDÁRNÍ SNÍMEK S CÍSAŘEM

Následující den provedl Herzl odvážný pokus o zviditelnění, což se mu zdařilo jen částečně. Dozvěděl se, že císař, který mezitím doplul do Jaffy, pojedje do Jeruzaléma na koni po cestě, která vedla kolem Mikve Jisrael. A tak se k této cestě postavil, aby mohl s hrát jakoby neplánové setkání. Vedení školy ho o nic takového nepožádalo a vyslalo vlastní studenty, aby přivítali císařský průvod. Herzl navrhl, aby ho ředitel, Josef Niego, s nímž se seznámil předchozí den, představil císaři, neboť „ten by mě měl poznat a promluvit se mnou“. Niego „mě prosil, abych to nedělal, protože by to mohlo být považováno za sionistickou demonstraci a poškodit ho“. Nebyla to jediná nepřátelská odpověď, již se Herzl a jeho sionistická delegace od členů jišuvu, židovské komunity v Palestině, dočkali.

Když se německý průvod vedený císařem přiblížil k odbočce k Mikve Jisrael, zapěl studentský sbor říšskou hymnu „Heil Dir im Siegerkranz“. Herzl zaujal stanoviště vedle jednoho ze školních pozemků a pozdvihl na počest svou tropickou helmu. Potěšilo ho, že ho Vilém poznal („na dálku“), obrátil koně, aby k němu byl čelem, „a když se sklonil přes koňskou šjíji“, podal mu ruku. I lord kancléř z koňského hřbetu Herzla zdvořile pozdravil. Herzl stejně zdvořile odpověděl a zeptal se císaře, jaký byl výlet. „Je velmi horko! Ale tahle země má budoucnost,“ odvětil. „Potřebuje hlavně vodu, spoustu vody!“ Herzl souhlasil a císař zopakoval: „Je to země budoucnosti,“ a patřal se otočil. Studentský sbor znovu zazpíval německou hymnu a císařská výprava se vzdálila.

Těžko si lze představit méně významný rozhovor, ale obrázek, na kterém stojí Herzl s helmou v ruce před císařem sedícím na koni, se stal sionistickou ikonou. Že se Vilém zastavil a promluvil s Herzlem, už něco znamenalo. „Diváci v Mikve Jisrael se nezmohli na slovo,“ zapsal si Herzl. „Rothschildovi úředníci hleděli vyděšeně a rozladěně.“ Dvě fotografie, které pořídil Bodenheimer, se však příliš nepovedly a ten známý snímek Herzla s helmou v ruce před císařem na koni je ve skutečnosti fotomontáž. Nicméně setkání navždy zapustilo kořeny jako sionistická legenda.

Přeložila Alice Marxová

MEZI DVĚMA KULTURAMI

Nad románovou prvotinou Sajjida Kašua

Sajjid Kašua (1975) je izraelskoarabský spisovatel a publicista píšící hebrejsky, který teď žije ve Spojených státech amerických. Pravidelně přispíval do levicově orientovaného listu *Ha-arec* a ve své vlasti vydal tři romány zabývající se hlavně dvojí identitou Arabů s izraelským občanstvím („modrou občankou“). Jeden z nich, *Druhá osoba singuláru* z roku 2010, vyšel předloni péčí nakladatelství Pistorius a Olšanská i česky (viz *Rch* 12/2014), a nyní k němu (z dílny téhož nakladatelství) přibývá titul další: autorova částečně autobiografická prvotina z roku 2002 příznačně nazvaná *Tančící Arabové*, do češtiny skvěle přetlumočená Magdálénou Křížovou.

OTROK ŽIDOVSKÝCH PÁNŮ

Ještě více než satirické sloupky a próza ovšem Kašua v Izraeli proslavil scénář k sitcomu *Arabská práce* (což je mimochodem slangové označení pro zfušovaný melouch) pojednávající o mladé arabské rodině, která chce patřit k majoritní společnosti, a poukazující na rasismus a ignoranci na obou stranách pomyslné etnické čáry. Dialogy v jednotlivých dílech probíhaly převážně v arabštině a byly opatřeny hebrejskými titulky; díly se vysílaly v takzvaném hlavním čase a sledovaností se komediální *Arabská práce* vyšvihla v kategorii seriálů na třetí příčku v historii izraelské televize. Což byla ještě v roce 2011, kdy byli Arabové coby televizní postavy zastoupeni jen jedním procentem, třebaže představují pětinu izraelské populace (a to ještě obvykle v kontextu zločinu a násilí), malá revoluce.

Kašua se tak stal nejen mezi intelektuály, ale třeba i mezi taxikáři celebritou, tím víc však na něj mířily útoky z obou stran. Profesor politologie Amal Jamal z Telavivské univerzity mu například vyčetl, že „neukazuje rasismus (rozuměj židovský) jako institucionalizovanou, posvěcenou, hlubokou a systémovou věc“, kdežto pamflety kolující i v jeho rodném městě Tíře ho označovaly za otroka židovských pánů – nebo doslova za „židovské prase“. Patrně i proto, že alespoň navenek vypadal Kašua jako ztělesněný ideál soužití a plně integrace: jeho děti navštěvovaly jedinou bilingvní školu v Jeruzalémě a sám Kašua, jinak docela

neochotný veřejný řečník, vystoupil v červnu roku 2014 na Hebrejské univerzitě (na které ostatně před lety vystudoval sociologii a filozofii) jako první Arab a neznámější představitel palestinského života v Izraeli, který kdy hovořil při promoci.

Nicméně toho léta se pro Kašua jako by všecko zvrtilo. Poté, co byl extremisty zaživa upálen šestnáctiletý Palestinec jako pomsta za tři unesené židovské teenagery, kteří byli nalezeni mrtví, nechtěl, aby jeho děti v Západním Jeruzalémě, kde s nimi a s manželkou bydlel jako široko daleko jediná arabská rodina, vycházely z domu. Následně uspišil odlet rodiny do Illinois, kde mu nabídli místo na univerzitě – ovšem s tím, že letenky už nebyly zpáteč-

Sajjid Kašua. Foto Karel Cudlín.

ni. Smutek nad jeho rozhodnutím tehdy vyjádřil i Amos Oz, třebaže připustil, že to léto něco podobného napadlo snad každého Izraelce. Rozhořčeně se znovu ozvaly obě strany: Židé proto, že Izrael dal Kašuaovi dle jejich názoru vzdělání i úspěch, a Palestínci proto, že nechápali, proč se ze svých naivních představ probudil až tak pozdě. Vysoce ceněný mistr slova tedy skončil na jednom z nejnudnějších míst na zemi s tím, že jeho tvůrčí život zůstal (alespoň zatím) v Izraeli: odmítl napsat další sérii *Arabské práce*, protože už nedokázal psát humorné scénáře, a třebaže měl smlouvu na další román, s prací na něm ještě nezačal.

TAK JAKO TIHLE ARABOVÉ

Tančící Arabové jsou hodně hořkým příběhem dospívání, které ovšem není završeno skutečnou dospělostí (ve smyslu zralosti). Bezejmenný protagonista se stejně jako autor narodil v izraelském arabském

městečku Tira a v dětství se dostal na Akademii vědy a umění pro nadané děti, elitní internátní školu v Jeruzalémě, kde si změnil oděv, přízvuk i stravovací návyky, jen aby zapadl mezi ostatní. Nikdy se mu to však nepodařilo: zamiloval se do židovské spolužačky, jejíž matka se vztahem nesouhlasila, a on tak zjistil, že mezi dvěma kulturami uvízl patrně navěky. Odesly to jeho prospěch, zdraví i morálka a pocit odcizení, vykořeněnosti a existenciální prázdnoty ho doprovází až do dospělosti a závěrečných stránek knihy.

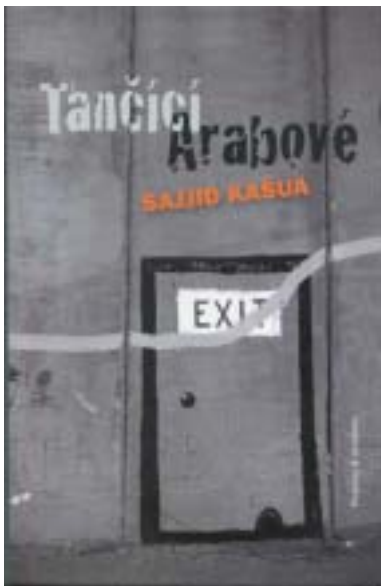
Kašua tu (stejně jako v knize *Druhá osoba singuláru*, již se ostatně *Tančící Arabové* dějově podobají) tedy boří mýtus o Arabovi, který Židy pouze slepě nenávidí: do jisté míry je to sice stále pravda, ale jeho hrdina zrovna tak touží být jako oni, protože oni žijí jinak: jsou vzdělanější a spolu s větším rozhledem

samozřejmě mají větší možnosti. Co se pak Arabů týče, ty vnímá ještě o něco rozporněji: buď jsou pro něj „hrdinové“, nebo „prachmizerní ochočení zbabělci“; protagonista nesnáší „chamrad“ z Gazy, protože je nesnášeli všichni“, a nejvíc ho iritují Arabky, které jsou „zbožně oblečené“, jakož i oni titulní tančící Arabové na diskotéce, protože je to „hnus“ –

a tak jako tihle Arabové se rozhodně chovat nechce. Přičemž obdobně kritický postoj k Arabům nakonec zaujme též jeho otec, který dřív jako podezřelý z terorismu seděl v izraelském kriminále a nyní je jako člověk pracující „na obecním úřadě“ považován málem až za kolaboranta: i ten Araby plošně nenávidí, neboť má pocit, že ho okolní státy zradily.

Tančící Arabové výborně vypovídají o zklamaných nadějích třetí generace izraelských Arabů, přičemž nijak nešetří ani jednu stranu: suše se v nich popisuje jak hrdinova babička věřící, že Židé potřebují do macesů krev, tak jistá mladá Židovka, která využila práva na návrat a je skálopevně přesvědčená, že „žádný slušný Arab neexistuje“. Absurditu takových postojů přitom nejlépe zachycuje jeden popěvek mající jak arabský, tak hebrejský text: dle toho, kde se protagonista zrovna nachází, tudíž mu v uších zní buď „Žid už mrtvý padá k zemi“,

nebo „Mohamed mrtvý padá k zemi“. Ze své situace tedy nevidí východisko, a otázkou zůstává, zda ho vidí alespoň jeho mladší bratr, který neposlouchá

hudbu „ani židovskou, ani arabskou“. Navíc hrdina se znepokojením konstatuje, že zatímco generace jeho otce věřila v komunismus (a Sovětský svaz), ta jeho se hojně obrací k islámu – a bez jakékoli nadsázky ví, že poslední bitva mezi muslimy a nevěřícími „bude vedena mečem a holýma rukama“...

Kašuuův text se ovšem o nadsázku občas opírá (viz třeba pasáž o tom, jak hrdina kdysi naházal sestřenicím do očí mravence), přičemž čtenář neznalý současných izraelských poměrů jen sotva odhadne, kde autor zabíhá do absurdna – a kde naopak ne. Navíc to jeho vyprávění v první osobě jistěže úmyslně přehání s emocemi a láskou a nenávisť ke všemu a všem je tak buď absolutní, nebo žádná. A k tomu všemu ještě hrdina zjevně vzpomíná v útržcích, čili sestavit souvislou narativní linku je obtížné, ne-li nemožné: i když samozřejmě i toto mohlo být spisovatelovým záměrem ilustrujícím, že v protagonistově životě v posledku nic s ničím nesouvisí a nic nedává smysl. Naštěstí však má celý román i silný jednotící prvek, jímž je vsudypřítomná sebeironie – a právě kvůli ní se po něm sáhnout vyplatí.

HANA ULMANOVÁ

(Sajjid Kašua: *Tančící Arabové*. Z hebrejštiny přeložila Magdaléna Křížová. Vydalo nakl. Pistorius&Olšanská, Příbram 2016, 214 stran, dop. cena 249 Kč.)

POSMRTNÁ POUŤ

V Přelouči exhumovali ostatky skladatele Casimira Oberfelda

V květnu věnovala česká média zvláštní pozornost události ve východočeské Přelouči: Z hromadného hrobu na zdejším hřbitově byly 16. května exhumovány ostatky francouzského skladatele Casimira Oberfelda, který v Česku zahynul v lednu 1945 během transportu z koncentračního tábora v Osvětimi.

„PAŘÍŽ BUDE VŽDYCKY PAŘÍŽ...“

Casimir Oberfeld se narodil 16. listopadu 1903 jako Jerzy Kazimierz Oberfeld v částečně židovské rodině v polské Lodži (otec byl bankéř, matka básniřka), o hudbu se zajímal už od mládí. Studoval ji nejprve ve svém rodišti, počátkem 20. let odešel do Francie, kde se brzy začal prosazovat jako profesionální hudebník.

Proslavil se jako autor úspěšných operet a tanečních melodii, skládal také písně a šansony pro tehdy populární zpěváky, jako byli Georges Milton nebo Henri Alibert, jeho melodie zpívala kabaretní hvězda Mistinguett či Maurice Chevalier (mj. legendární píseň *Paris sera toujours Paris*). S příchodem zvukového filmu se zaměřil na komponování filmové hudby a během necelých deseti let obohatil svým dílem přes padesát francouzských

C. Oberfeld patřil ve 30. letech k nejpopulárnějším francouzským umělcům. Když začala válka, všechno se změnilo. Pokoušel se dostat do Spojených států, ale nepodařilo se mu to, a tak několik let přežíval díky pomoci přátel v ilegalitě v neokupované části Francie. Roku 1943 byl však na základě udání zatčen, deportován do Drancy a poté do Osvětimi.

EXHUMACE

Koncentrační tábor přežil jen díky tomu, že hrál na klavír v místním orchestru. Když v lednu 1945 došlo k likvidaci lágru, byl Oberfeld zařazen do transportu smrti směřujícího na západ, nejprve 50 km pěšky do Glivic, dále nákladním vlakem. 24. ledna jeden z vlaků zastavil v Přelouči a z vagonů nacisti vyhodili deset bezvládných těl. Místo posledního odpočinku tito mrtví našli ve společném hrobě na katolickém hřbitově, kde je v rozporu se zákazem tajně pohřbil místní farář František Čečetka. Současně si zaznamenal jejich vytetovaná čísla. Amatérskému historikovi Janu Závodskému se o mnoho let později podařilo ke třem číslům přiřadit jména. V hromadném hrobě se našly i brýle, které podle dochovaných fotografií patřily Casimiru Oberfeldovi, a jeho boty.

Casimir Oberfeld. Foto archiv.

snímků, většinou nenáročných komedií.

Od poloviny 30. let pomáhal Oberfeld budovat popularitu tehdy začínajícího a později slavného komika Fernandela. Jejich prvním společným filmem byla komedie *Flamendr Ferdinand* (1935), na konci 30. let složil písně pro další úspěšné Fernandelovy komedie *Barnabáš* (1938), *Schpountz* (1938, v režii Marcela Pagnola), *Byl jsem to já* (1939) a *Vloupání* (1939).

Po Oberfeldových ostatcích dlouhá léta pátral jeho syn Gregoir Dunant, jenž žije ve Švýcarsku, a exhumace pro něj měla ještě další význam. Nevěděl totiž, že Oberfeld je jeho biologický otec, až jednoho dne našel na půdě jeho dopis adresovaný Dunantově matce, v němž se k otcovství přiznává. Při částečné exhumaci roku 2011 proto došlo i k ověření DNA, následující roky pak trvalo vyřizování úředních formalit. Než francouzské úřady vydaly povolení k pohřbení těla, pečlivě zjišťovaly, jaké měl Casimir Oberfeld státní občanství, a požadovaly také úmrtní list (!). V červnu by posmrtná pouť francouzského židovského skladatele z Lodže měla skončit uložením jeho ostatků na pařížském hřbitově Montmartre.

(Z různých zdrojů připravila am)

KAPKY Z MLÉKA A KAPKY ZLATA

Několik otázek pro Aviho Cohena

Na jaře navštívil ČR ředitel izraelského ministerstva pro sociální rovnost pan AVI COHEN (nar. 1979 v Bejt Šemeš). Setkal se tu s představiteli českého ministerstva práce a sociálních věcí a dle vlastních slov tuto návštěvu pokládá za počátek budoucí spolupráce.

Pane Cohene, vašemu ministerstvu se říkávalo „ministerstvo penzistů“. Čím vším se zabývá?

Ministerstvo se zabývá v zásadě pěti oblastmi, hlavně péčí o seniory, ale nejen o ně: máme na starosti i podporu mládeže, přičemž do této kategorie spadají lidé od osmnácti až do čtyřiceti let a podporou rozumíme nejrůznější aspekty života: bydlení, vzdělávání, jejich aktivní začleňování se do společnosti. Druhou oblastí jsou senioři a péče o ně. Jak jsme pochopili, v ČR už se rozběhl projekt Pozitivní stárnutí, u nás říkáme Aktivní stárnutí. Snažíme se seniorům pomáhat v tom, aby měli zaměstnání a aby kvalitně využívali volný čas. Senioři, kteří jsou aktivní, jsou také zdravější a dožívají se vyššího věku.

Zatřetí se zabýváme genderovou rovností, což je téma, které hodně zajímá vaši ministryni. Zaměřujeme se hlavně na rovnost ve výši platů mužů a žen, osvědčila se nám genderová analýza státního rozpočtu, v rámci níž jsme zjistili, kolik peněz jde ročně mužům a kolik ženám. Čtvrtou oblastí je podpora národnostních menšin, žijících v Izraeli. Snažíme se je všemožně podporovat, nedávno se nám podařilo prosadit, že do arabského sektoru vloží vláda na 15 miliard šekelů, aby chom podpořili jeho rozvoj.

Pátou oblast tvoří relativně čerstvý projekt Digitální Izrael, jehož cílem je například snížení socioekonomických rozdílů v izraelské společnosti a dostupnost lékařských služeb, zlepšení vzdělávacího systému či podpora malých podnikatelů.

Jak se tedy konkrétně stát stará o staré lidi, jak například řešíte důchody?

I když je Izrael mladá společnost s porodností 2,8 dítěte na ženu (u vás to je polovina, 1,4), podíl seniorů ve společnosti se zvyšuje. Dnešní střední věk je asi 80 let a senioři tvoří 13 procent společnosti, roku 2020 to bude už celá jedna pětina seniorů. Státní starobní důchody nejsou nijak vysoké, zhruba 1500–1800 šekelů

měsíčně. Ale většina Izraelců se připojuje u různých penzijních fondů, takže tím si šetří na stáří. K tomu lze dostávat další dávky – pokud člověk žije sám, pokud je zdravotně postižený, pokud je přeživší holokaustu. Když senior, který má nárok na důchod, nadále pracuje, tak až do 70 let nemůže pobírat důchod. Od 70 let může brát důchod i pracovat.

Příplácí stát přistěhovalcům, kteří nemají odpracována potřebná léta?

To je problém. Státní důchod dostávají bez ohledu na to, kolik let v Izraeli pracovali. Ale nedostávají dávky z různých penzijních fondů. Ti, kdo si takto nespořili, jsou odkázáni jen na státní penzi, a ta je, jak jsem už řekl, poměrně nízká. Nedávno padl návrh, aby se jim tento nedostatek nějak kompenzoval, aby dostávali ještě nějakou další podporu, ale o tom se bude ještě jednat.

Jak jsou u vás dostupné domovy pro seniory?

Včera jsme navštívili Domov pro seniory Hagibor, který na mě udělal ohromný dojem a hodně mě inspiroval. My máme s domovy problémy, využívá je jen asi 5 procent seniorů, jsou prostě příliš drahé. Když nemají na poplatky, mohou v nich žít na dluh, ale ručí za tuto půjčku svým bytem. Každý měsíc se odpočítává z ceny bytu dlužná částka. Měsíční poplatek v našich domovech je asi 15 tisíc šekelů, což je zhruba 90 tisíc korun, to je spousta peněz a málokdo si ji může dovolit. Musíme se začít seznamovat s různými modely řešení a podle nich pak postupovat.

Rozhodují při přijímání do zaměstnání i jiné faktory než vzdělání a praxe uchazeče?

Jistě, existuje takzvaná pozitivní diskriminace. Pokud je uchazeč příslušník národnostní menšiny nebo pokud je to žena a proti němu stojí jiný uchazeč, který má stejné vzdělání, praxi a předpoklady, dává se ve veřejném sektoru přednost ženě nebo příslušniku menšiny. U vás rozjždí ministerstvo práce a sociálních věcí osvětovou kampaň týkající se pracovních vztahů mužů a žen v zaměstnání, a to nejen ve státním, ale i v soukromém sektoru. Možná se jím necháme inspirovat i pro naši soukromou sféru.

A opravdu tato pozitivní diskriminace funguje?

V principu ano. Ale už jste někdy viděla dva úplně stejné uchazeče, kteří mají stejné vzdělání, předpoklady i praxi? Nicméně – snažíme se. Někdy jsou vyhlašována výběrová řízení, která jsou určena jen pro příslušníky národnostních menšin, pro Araby a imigranty z Etiopie, nikdo jiný se do nich nemůže přihlásit. Nebo jsou výběrová řízení pro lidi s tělesným postižením.

Fungují u vás také „chráněné dílny“, kde zaměstnavatel dostává příplatek za to, že zaměstnává handicapované lidi?

Ne. Ale máme něco jiného: pokud zaměstnavatel v soukromém sektoru zaměstnává ultraortodoxní židovské muže nebo arabské ženy či osoby s tělesným postižením, má nárok na to, aby mu stát formou daňových úlev vrátil 30 procent ze mzdy, kterou těmto lidem vyplácí. Týká se to ale jen určitých výrobních odvětví – v prvé řadě oblasti high-tech.

Čím by se naše sociální péče mohla v Izraeli inspirovat?

Nedávno jsem v Německu a teď v Praze představil dva naše inovativní projekty. První se jmenuje Hledá se zkušenost a jedná se o rekvalifikační systém, který má seniorům pomoci vrátit se na trh práce. Projekt běží asi půl roku, různé rekvalifikační kurzy zatím absolvovalo asi tisíc lidí. Druhý projekt spočívá v zakládání stanic, kterým říkáme Zlaté kapky. Je to parafráze na název jiných stanic, které slouží pro veškerou péči o novorozence a jmenují se Kapky mléka. Zatímco v Kapkách mléka je v jednotlivých stanicích soustředěn veškerý bezplatný servis pro miminka a jejich matky, ve Zlatých kapkách by na jednom místě – opět bezplatně – měli nalézt veškeré potřebné služby senioři, ať už se jedná o vyřizování důchodu, finanční poradenství či hledání kulturních nebo sportovních aktivit.

Existuje už nějaká spolupráce mezi českým a izraelským ministerstvem?

V listopadu 2014 byla podepsána rámcová dohoda mezi našimi ministerstvy, ale zatím nevedla k ničemu konkrétnímu. Já bych se rád zasadil o to, aby ta smlouva dostala konkrétní obsah, ať už by šlo o společnou výměnu informací či o společné výzkumy. S ministryní Marksovou jsme se také domluvili na vytvoření nové smlouvy, jejímž základem by byla genderová rovnost, tedy rovnost platů. (am)

IZRAEL: Příběhy čísel

Napsat, že o osudech lidí i celých společenství vypovídají čísla, může působit cynicky. Vždyť ještě žije dost těch, jejichž životy poznamenalo číslo vytetované na předloktí. A přece některé statistické údaje vypovídají o pozoruhodných trendech.

Izrael zveřejňuje statistiky třikrát ročně – k začátku židovského roku v září, k začátku kalendářního roku 1. ledna a ke Dni nezávislosti (letos vyšel na 12. květen). Nejsou to jen soubory dat. Z médií se dozvídáme jejich interpretace – co dokládají, co naznačují či před čím varují.

Dnu nezávislosti ale předchází Jom ha-šoa. Tam se čísla podřizují symbolice. Památník Jad vašem každý rok vybere šest přeživších holokaust, aby v zastoupení šesti milionů zavražděných nesli šest pochodní.

SLOVENSKÝ JOM HA-ŠOA

Letošek přinesl jednu zajímavost. Mezi šesti nositeli po-

chodní logicky převažují rodáci ze střední (respektive středovýchodní) Evropy. Právě tam nacistické „konečné řešení“ postihlo největší díl obětí. V letošním roce ale tvořili tři z oněch šesti rodáci ze Slovenska, což už tak běžné není. Pro přehled je uvedme jmenovitě.

Jehošua Hesel Fried se narodil roku 1930 ve Velkých Kapušanech. V roce 1938 toto území anektovalo Maďarsko, v dubnu 1944 byl deportován do ghetta v Užhorodu a pak do Osvětimi. Přežil i pochody smrti a v květnu 1945 zažil osvobození v táboře Gunskirchen. Nyní má tři děti, 14 vnoučat a 33 pravnoučat.

Sara Kainová se narodila roku 1919 v Košicích. Stejnou cestou jako Fried se dostala do Osvětimi. Když v dubnu 1945 zažila osvobození v táboře Salzwedel, vážila 38 kilo. Nyní má tři děti, 10 vnoučat a 14 pravnoučat.

Robert Tomašov se narodil roku 1916 v Dolném Kubíně. V roce 1939 byl povolán na stavební práce do armády Slovenského štátu. Utekl, přežíval na falešné dokumenty, ale v dubnu 1944 byl chycen a měl být deportován do Osvěti-

mi. Opět utekl, opět byl chycen a osvozen se dočkal v srpnu 1944 v pracovním táboře v Rumunsku. Nyní má dvě děti a dva vnuky.

Pro doplnění. Zbylé tři nositele pochodní představovali dva rodáci z Polska (Lonia Rozenhochová a Chaim Grosbein) a jeden rodák z Libye (Josef Labi). Ten tím připomněl, že mimo Evropu působily protizidovské zákony nejenom v Němci okupovaném Tunisku, ale i v italské Libyi.

To vše by se dalo shrnout do poněkud smutného konstatování, že střední (středovýchodní) Evropa si udržuje primát hlavně v tak tragické záležitosti, jako je

Jehošua Hesel Fried.

Sara Kainová.

Robert Tomašov.

připomínka nejhroznější genocidy dějin. A že by bylo jistě lepší, kdyby se tento region zviditelňoval v jiných oblastech. Třeba ve špičkových technologiích, ve špičkové vědě i ekonomice.

Ale toto smutné konstatování v sobě obsahuje kapku demagogie. Jasně středoevropské kořeny jsou totiž nápadné právě u nejstarší generace, kterou reprezentují přeživší holokaust. Jejich potomci, teď už ve třetí, ba i čtvrté generaci, kteří se na úspěších ve vědě, technologiích i ekonomice podílejí, se plně hlásí k identitě izraelské.

PRO MOCNÉ I PRO KMÁNY

Dokládají to čísla interpretovaná v listu *The Jerusalem Post*. Že počet obyvatel Izraele překročil 8,5 milionu, není nic překvapivého. Ani to, že počet Židů dosáhl 6,4 milionu a počet izraelských Arabů 1,8 milionu. Zajímavější je spíše dlouhodobý trend.

Stát Izrael měl při založení 800 tisíc obyvatel, tedy jen desetinu dnešního počtu lidí. V roce 2035 má mít podle projekce 11,3 milionu obyvatel. Zatímco v květnu 1948 bylo pouze 35 procent iz-

raelských Židů rodáky ze Svaté země, dnes tvoří rodáci už 75 procent židovské populace Izraele. V roce 1948 bylo na celém světě 11,5 milionu Židů a pouze 6 procent z nich žilo v Izraeli. Dnes tam žije 43 procent ze 14,3 milionu Židů na Zemi a trend začíná mířit k polovině.

Za 1800 let svého exilu se Židé stali celosvětovým symbolem diaspor. Tak silným, že symbol se změnil v zakořeněný stereotyp. Statistické údaje dokazují, že dnes už fakticky vzato neplatí. Vždyť procentně je silnější diaspora armenická nebo třeba irská. Nicméně stereotyp Židů coby ztělesnění diaspory přežívá. Čísla ho nabourávají jen pomalu a těžko. Asi i proto se mimo Izrael jen málo sleduje debata o postzionismu.

Postzionismus vychází z teze, že sen

Theodora Herzla se splnil. Židé mají svůj stát a ten je domovem pro stále větší část jejich celosvětové komunity. Ale to vede k provokativní otázce: Není to příliš? Není úspěch sionismu kontraproduktivní? Už dříve (*Roš chodeš* 05/2008) jsme tu citovali Gidího Grinsteina ze

think tanku Reut. Tvrdil, že největší komparativní výhodou Židů („největším tajemstvím naší existence pokračující dvě tisíciletí“) je síťový charakter komunity. Právě ten v případě ohrožení umožnil přesun třeba ze Španělska do Německa či z Německa do Ameriky. Ale kdyby se Herzlův sen dovedl do důsledků, kdyby se celá komunita přesunula do Izraele, onu síť by to oslabilo: „Skutečně chceme vložit všechna židovská vejce do jednoho košíku?“ To jsou zajímavé úvahy, které daleko překračují samotné statistické údaje.

Zdaleka ne vše lze vyjádřit čísly. Pěkně to ilustruje Avinoam Bar-Yosef v listu *The Wall Street Journal*. Připomíná Davida Ben Guriona, jenž kdysi řekl: „Normální zemí se staneme, až budou hebrejsky mluvit židovští zloději a židovské prostitutky.“ Sám k tomu dodává: „V tomto ohledu si Izrael pospíšil: bývalý prezident je v base za znásilnění, bývalý premiér za korupci. A Izraelci se utěšují tím, že zákony platí pro velké a mocné stejně jako pro kmány.“

ZBYNĚK PETRÁČEK

FOTO JAD VAŠEM

POCHOD ŽIVÝCH ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Tisíce mladých Židů z Izraele a desítek dalších zemí se zúčastnily 25. Pochodu živých v bývalém táboře smrti Osvětim-Březinka. Tato akce se koná každý rok k uctění památky obětí holokaustu – šesti milionů Židů zavražděných nacisty. Přes deštivé počasí se i letos vydaly zástupy na tříkilometrový pochod od brány s nápisem „Arbeit macht frei“ v někdejším hlavním táboře Auschwitz I (Osvětim I) k troskám plynových komor a krematorií v táboře Auschwitz II-Birkenau (Osvětim-Březinka). Mnozí účastníci přitom nesli na ramenou izraelské vlajky. Za války nacisté jen v Osvětimi-Březince povraždili 1,1–1,5 milionu lidí. Oběťmi byli především Židé, ale také Rusové, Poláci, Romové a příslušníci dalších národů (Týden.cz 5. 5.). ■ „Nejen povstání ve varšavském ghettu, ale celý holocaust je nutné neustále připomínat. Je to důležité. Bohužel i dnes existuje zlo, existuje zášť. Nedávno jsme viděli, že nenávisť a zlo může vést ke strašným činům, které jsou namířeny proti civilizaci, určitým skupinám lidí. Nezapomínejme na to, co se dělo v Evropě ve 30. letech, před holocaustem, před druhou světovou válkou. Byl nastartován proces radikalizace. To, co se teď děje, je vážné. Procesy, které tu jsou, hrají na strunu nejistoty, která je v lidech přítomna. Víme o teroristických útocích, Židé byli cílem, byli zavražděni. Reakcí evropských Židů potom jsou i odchody do Izraele. Pochopitelně to není dobré řešení, není to dobré řešení pro Židy, není to dobré řešení pro Evropu. Židé přece v Evropě žijí více než dva tisíce let. Ale Izrael má veškerou infrastrukturu a kapacitu, aby pomohl těm, kdo se rozhodnou přestěhovat se do Izraele,“ řekl v rozhovoru pro ČT24 izraelský velvyslanec v ČR G. Koren (5. 5.). ■ Dvě hodiny zněla včera na Horním náměstí v Olomouci jména lidí, kteří za druhé světové války zahynuli při holocaustu. Olomoucká židovská obec si je připomněla u příležitosti Jom ha-šoa neboli Dne vzpomínání na oběti holokaustu. Jména zavražděných se četla i v dalších 10 českých a moravských městech, mimo jiné v Praze, Brně, Liberci, ale i v Litni

u Berouna či v Sušici. V Olomouci se toto čtení uskutečnilo potřetí, v Praze již po jedenácté (MF DNES, 6. 5.). ■ Bývalý starosta Londýna Ken Livingstone, známý jako „Rudý Ken“ označil vznik židovského státu „za velkou katastrofu“ a „živnou půdu pro nukleární válku“. Výrok kontroverzního britského politika zazněl v arabské televizi Al Ghad Al Arabi. Informuje o tom server The Independent. „Tím, že zabrali území palestinské komunity, která tam žila více než 2000

let, vytvořili živnou půdu pro další konflikty,“ dodává v rozhovoru pro arabskou televizi. Podle něj se Židé měli hned po druhé světové válce usadit v Británii nebo Severní Americe. Svou přítomností na Blízkém východě akorát udržují napětí mezi okolními státy a provokují je (echo24.cz 7. 5.). ■ Sotva dvanáct hodin po oficiálním potvrzení výsledků složil nový starosta Londýna Sadiq Khan přísahu. Vůbec první muslim v této funkci si pro slavnostní akt vybral katedrálu v londýnské čtvrti Southwark a zdůraznil, že chce být starostou Londýňanů všech vyznání i etnik. Přítomni byli jak představitelé křesťanské víry, tak muslimové či židé. Khan ve čtvrtě volbách obdržel přes 44 procent (přes 1,1 milionu) hlasů, zatímco jeho soupeř Zac Goldsmith z tábora vládních konzervativců 35 procent (přes 900 tisíc) hlasů (Týden.cz, 7. 5.). ■ Slavnostní odhalení informační tabule na starém židovském hřbitově se stalo součástí květnových připomínek konce druhé světové války ve Dvoře Králové. Projekt zrealizovali žáci místního gymnázia, kteří se rozhodli upozornit na židovskou minulost. Převážně Židé vynesli

město na vrchol slávy v textilním průmyslu, narodil se tu slavný kameraman Karl Freund nebo sochař Otto Gutfreund. Informační tabule bude tuto památku připomínat i do budoucna (Krkonošský deník, 19. 5.). ■ „Pane ministře, vy jste po mamince Žid a Žid v Evropě jsou z té současné migrační vlny docela neklidní. Jak se jako Žid cítíte, když se sem valí tolik příslušníků nebo tolik vyznavačů náboženství, které je vůči Židům extrémně nepřátelské?“ zeptal se J. Plesl Daniela Hermana, ministra kultury ČR v rozhovoru pro Impuls. „Tak halachicky asi, když bych to vzal, tak by leckdo to, že jsem Žid, možná tam dal určitý otazník, ale mám židovskou krev, její podíl ve svých žilách, a hrdě se k tomu hlásím. Já jsem před časem byl v Berlíně na jedné konferenci, která se právě zbyvala touto otázkou antisemitismu v konfrontaci s tou emigrantskou vlnou, a předseda Spolkového sněmu tam jednoznačně řekl, že mezi principy německých zákonů nebo mezi principy, na kterých Německo dnes stojí, je také plná podpora Státu Izrael. A kdo toto nerespektuje, tak prostě nerespektuje německé zákonodárství a nemůže

v Německu být“ (Rádio Impuls, 19. 5.). ■ Poselství Charty 77 obsažené v textu jejího prvního prohlášení jsem četl kriticky. Byla mi cizí myšlenka dialogu s vládou, kterou jsem pro sebe pojmenovával básnickou jako pogromistickou. Nikdy se mnou jako s nestraníkem žádný dialog nevedli, stejně jako do něj nevstupovali s nikým, kdo neměl moc. Podpis Charty byl pro mne výkřik podobný tomu, o kterém jsem čítal ve vyprávěních o pogromech: Židé prý zoufale a strašně křičeli. Neslyšel je nikdo, kdo by jim mohl pomoci, jen Bůh, a ten se neozýval. Přesto si tak počínali. Teprve později jsem byl schopen zaujmout k Chartě artikulovanější vztah, především ocenit vzájemný respekt jednotlivých signatářů k odlišným názorům, kterými se vyznačovali, a statečnost, s níž vzdorovali pronásledování. Silný mezinárodní ohlas na Chartu a represí vůči ní mě povzbudil. Na domácí půdě mi řekla dobrá známá: „Zažila jsem na své kůži teror po únoru 1948, a proto bych Chartu nepodepsala, ale jsem ráda, že se toho pár set lidí odvážilo,“ uvedl v rozhovoru pro Tvar Milan Uhde (19. 5.). *jd, ilustrace Jiří Stach*

Kalendárium

Dne **9. června** uplyne **135 let** od úmrtí advokáta a politika dr. **MORITZE RAUDNITZE** (1. 6. 1829 Praha–9. 6. 1881 Praha), který patřil k předním postavám pražské německo-židovské komunity ve druhé polovině 19. století. Moritz Raudnitz se narodil manželům Rose Raudnitzové, rozené Korefové, a Löwimu Raudnitzovi. Po absolvování práv na Vídeňské univerzitě a získání doktorského titulu (1854) působil jako advokát, většinu života prožil v rodné Praze. Po konci neoabsolutismu a obnově konstitucionalismu a spolkového života se v 60. letech zapojil do politické činnosti. Stal se členem Ústavního spolku, liberální politické formace, která odmítala federalizační snahy neněmeckých národů habsburské monarchie. V doplňovacích volbách roku 1869 byl zvolen poslancem Českého zemského sněmu, regionálního parlamentu. Tento mandát následně třikrát obhájil a zastával ho až do své smrti. Raudnitz byl velmi aktivní

ve spolkovém a kulturním životě: angažoval se v reprezentaci pražské židovské obce, byl členem školské komise pro německé základní školství v Praze, členem německého uměleckého a literárního spolku Concordia a členem správní rady Union banky. Jako vlivná osobnost pražské německojazyčné části obyvatelstva byl i členem správní rady a místopředsedou německého Kasina.

Dne **23. června** uplyne přesně **sto let**, kdy se v Praze narodil právník, žurnalista a diplomat **LUDWIG PRZIBRAM** (2. 6. 1840 Praha–23. 6. 1916 Mnichov). Také on vystudoval práva na Vídeňské univerzitě, následně pracoval jako novinář. Od roku 1867 působil na různých postech na ministerstvu zahraničních věcí, poté se vydal na diplomatickou dráhu a stal se konzulem. Vrchol jeho kariéry přišel v roce 1885, kdy se stal generálním konzulem 1. třídy v Curychu. V této roli přispěl ke zdárnému rozvoji hospodářských vztahů mezi Švýcarskem a habsburskou monarchií. Za své služby státu byl roku 1896 povýšen císařem Františkem Josefem I. do rytířského stavu a byl mu udělen predikát rytíř Przi Bram z Gladomy. Když o dva roky později odcházel do penze, obdržel i titul sekčního rady ve výslužbě. Ludwig Przi Bram je autorem zajímavých pamětí s názvem *Vzpomínky starých Rakušanů*.

Před **70 lety**, **16. června**, zemřel v anglickém Baldocku pražský německý spisovatel a novinář, člen tzv. Pražského kruhu, přítel Maxe Broda a Oscara Bauma **LUDWIG WINDER** (7. 2. 1889 Šafov u Znojma–16. 6. 1946 Baldock). Winder patřil k prvním studentům nově založené Vyšší zemské reálky Fr. Ferdinanda v Holešově a maturoval na Obchodní akademii v Olomouci. Již před maturitou vydal svou první básnickou sbírku *Básně* a později *Údolí tanců*, obě silně ovlivněné naturalismem. Svou literární a žurnalistickou dráhu psanou německy započal ve Vídni, později působil ve Slezsku, v Teplicích a Plzni. Pracoval jako divadelní recenzent a patřil k nejagilnějším a nejuzdělanějším novinářům a publicistům. V červnu 1939 se mu podařilo i s manželkou a dcerou odejít přes Polsko a Skandinávii do Anglie. Zanechal po sobě přes 3000 studií, recenzí, esejů, fejetonů, glos, úvodníků, divadelních kritik, deset románů a řadu dalších próz.

Ludwig Winder. Foto archiv.

Románovou tvorbu zahájil dílem *Zuřivá rotačka* (1917), v románu *Židovské varhany* (1922) ztvárnil příběh vlastní rodiny a vzpomínky na své nepříliš šťastné dětství v ortodoxním prostředí. Román *Štefka vpadá do rodiny* (který do češtiny přeložila Helena Malířová) byl v roce 1934 oceněn Československou státní cenou za německé básnictví. Historickým románem *Následník trůnu* (1938) završil Winder svou spisovatelskou a publicistickou činnost na území Československa. Winder byl dlouholetým redaktorem pražského německého listu *Bohemia*, který se díky němu stal po nástupu nacismu v Německu fórem německých exulantů, s Johannesem Urzidilem také inicioval vznik Ochranného svazu německých spisovatelů. K českým čtenářům se vrací i v současné době: nakladatelství Prostor vydalo roku 2007 román *Povinnost* odehrávající se za nacistické okupace.

Před **135 lety**, **19. června 1881**, se v Mladé Boleslavi narodil básník, prozaik, žurnalista a karikaturista **FRANTIŠEK GELLNER** (zmizel na počátku září 1914 na haličské frontě), autor řady básní psaných formou popěvku, šansonu či kupletu, které jsou dodnes oblíbeny i zhudebněny. Kompletní Gellnerovu tvorbu vydalo roku 2012 nakladatelství Akropolis ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český AV.

(ra, am)

NAPRAVOVAL ŠPATNÉ VZPOMÍNKY Zemřel psychoterapeut Albert Pessó

Dne 19. května zemřel v Bostonu po dlouhé nemoci Albert Pessó. Jeho psychoterapeutická metoda, již v 60. letech založil se svou manželkou Dianou Boydenovou (kterou přežil o pouhé dva měsíce), získává ve světě čím dál větší odezvu.

Albert Pessó se narodil 19. září 1929 v Brooklynu v sefardské rodině, jeho rodiče imigrovali do USA z makedonské Bitoly. Od sedmnácti let se zabýval moderním tancem, k jeho prvním učitelům patřili odchovanci Marthy Grahamové, do jejíhož souboru byl pozván i on. Nakonec získal stipendium na prestižní taneční školu Bennington College (kde studovala i jeho budoucí žena). Po jejím absolvování se vydal do New Yorku na taneční a choreografickou dráhu. Novomanžele tanec i vyučovali, v letech 1959–1963 vedli vlastní Pessó Dance Company. Současně s tím je zajímala psychologie (kterou Albert též vystudoval), především využívání pohybu pro terapeutické účely.

Základem původní metody, jež je známá jako Pessó Boyden System Psychomotor Therapy, je tělově zaměřená psychoterapie, která poukazuje na význam propojení tělesné, emocionální a kognitivní složky každého z nás. Dle této metody v sobě lidé mají od prenatalního vývoje zakódovány své životní role i to, co přirozeně očekávají od blízkého okolí (rodiny); pokud jsou tato očekávání nenaplněna, dochází k „mezerám v rolích“ a k celoživot-

I v nedokonalém světě můžete být šťastní. Foto archiv.

ním traumátům. Proto se terapie mj. zaměřuje na znovuprožívání emoční historie a k napravování starých křivd, „napravování vzpomínek“. „Snažíme se naučit lidi, aby byli schopni být šťastní v nedokonalém světě. Nikoli, aby byli šťastní, nelze být stále šťastný, ale aby přijali svou nedokonalost i nedokonalost světa a dokázali se rozvíjet,“ řekl k metodě Albert Pessó. Vyučuje se po celém světě, své žáky manželé nacházeli od 90. let i v ČR (viz www.pbsp.com). Přednášky Alberta Pessoa lze zhlédnout na internetu, kde jsou v angličtině dostupné i jeho základní práce. (am)

Gregor von Rezzori PAMĚTI ANTISEMITY

■ Román v pěti povídkách od u nás zatím neznámého Gregora von Rezzoriho (1914–1998) je neskrývaně autobiografický. Jeho autor zvláště poetickým, mnohdy až básnickým jazykem líčí svůj život i osudy lidí, s nimiž se setkává, a čtenářům tak předestírá nesmírně složitý a propletený svět na území habsburské monarchie, nejen na rodné Bukovině, nýbrž i v Bukurešti a ve Vídni, rozporuplný, a přece podivuhodně soudržný, který definitivně zmizel s příchodem Hitlera a nacismu. Rezzori se soustřeďuje především na vztah mezi židovským a nežidovským obyvatelstvem. Jeho postřehy a vyličení všudypřítomného antisemitismu ve středních a vyšších vrstvách jsou pro čtenáře, který zná antisemitismus hlavně v jeho brutální podobě za nacismu, objevné.

Gregor von Rezzori pocházel ze sicilské rodiny, která v 18. století přesídlila do Vídně. Rezzoriho dědeček pracoval v hlavním městě monarchie jako architekt, otec byl rakouským úředníkem v Černovicích na Bukovině. Literárně začal být Rezzori činný v Berlíně kolem roku 1938, po válce pracoval jako novinář a autor rozhlasových her, světového úspěchu dosáhl sbírkou skurilních příběhů *Maghrebské příběhy*.

Vydalo nakl. Argo v Praze roku 2016; z němčiny přeložila Eva Pátková. 312 stran, dop. cena 398 Kč.

Joseph Roth PŘÍBĚH TISÍCI DRUHÉ NOCI

■ Román z prostředí Vídně 19. století mistrně vykresluje neblahé osudy a charaktery postav, kterým do života zasáhl příjezd perského šáha. Šáh ve Vídni zatouží po noci s jednou z vdáných žen a tuto společensky nepřijatelnou situaci pomůže vyřešit baron Taittinger, dragoun, přidělený do Vídně.

Vydalo nakl. Volvox Globator v Praze roku 2016; z němčiny přeložil Miroslav Stuchl. 164 stran, dop. cena 249 Kč.

■ Slavnostní uvedení knihy se koná **2. 6.** od 19 hodin v Knihovně Václava Havla (Ostrovní 13, P 1). Ukázky z románu přečte Lukáš Jůza, herec divadelního spolku Kašpar, tvorbu Josepha Rotha přiblíží Jana Dušek Pražáková, *Szomorú Vásarnap* a další písně vztahující se k Rakousku-Uhersku zahrají Zdeněk Závodný (tenor saxofon, tarogato) a Michal Hrubý (klarinet, tenor saxofon).

FESTIVAL ZAKÁZANÉ HUDBY V TEREZÍNĚ

■ V Terezíně se v červnu koná již 9. ročník hudebního festivalu, jenž má připomínat všechny umělce, jejichž talent byl umlčen zvůli totalitního nacistického režimu.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Dvě uprchlice a znamení V. © A. Rothstein Archives.

Program festivalu

■ Neděle **12. 6.** od 17.00 v kostele Vzkříšení Páně: Johann Sebastian Bach: *Houslový koncert a mol BWV 1041*, Ludwig van Beethoven: *Symfonie č. 8 F dur, op. 93*, Erwin Schulhoff: *Menschheit – Symfonie pro alt a orchestr, op. 28*. Účinkují: Valerio Scarano (Itálie) – housle; Barbora Martínková-Polášková – mezzosoprán; Severočeskou filharmonii Teplice diriguje Alfonso Scarano (It.).

Zájemci o tento zahajující koncert mohou využít bezplatný odvoz autobusem tam i zpět, který bude přistaven k Českému rozhlasu ve Vinohradské ulici ve 14.45 hodin. Odjezd je plánován na 15.00. Místa si laskavě rezervujte u paní Vodičkové, tel. 777 269 032, e-mail: vodickova@ceska-kultura-os.cz.

■ Neděle **19. 6.** od 17.00 v Kulturním domě: Wolfgang Amadeus Mozart: *Smyčcový kvartet G dur, K. 387*, Hans Krása: *Smyčcový kvartet*, Bedřich Smetana: *Smyčcový kvartet č. 2*. Hraje Stamicovo kvarteto.

IZRAELSKÁ KULTURA V ČERVNU

■ V neděli **12. 6.** od 13 hodin vystoupí v Praze na holešovickém Výstavišti v rámci Respect Festivalu soubor *Diwan Szaz*. Tato skupina z Galileje na severu Izraele má židovské, arabské i křesťanské členy a hraje hudbu stejně barvitou, jako je etnické složení Blízkého východu. S hráči světového renomé zpívá 15letý arabský beduínský chlapec s fenomenálním hla-

sem, zakladatelem sestavy je Jochai Barak, znalec hudby Blízkého východu, Evropy i Indie.

■ V neděli **26. června** od 16.30 do 17.30 hodin vystoupí během Metronome Festivalu na holešovickém Výstavišti populární izraelská rocková zpěvačka **Ninet**, nejlepší izraelská hudební interpretka roku 2007. Hraje s doprovodnou rockovou kapelou v klasickém složení obohaceném o smyčce a občasné elektronické efekty. Kromě zpěvu je sama výtečnou kytaristkou, věnuje se i herectví. Program festivalu je dostupný na www.metronomefestival.cz.

TROSEČNÍKY V ŠANGHAJI

■ Galerie Roberta Guttmanna otevřela v květnu novou výstavu nazvanou *Trosečníky v Šanghaji. Ghetto Hongkew očima uprchlíků a objektivem Arthura Rothsteina*.

V dubnu 1946 pořídil přední americký fotožurnalista Arthur Rothstein dvaadvacet záběrů, na nichž zachytil životní podmínky židovských uprchlíků v čínské Šanghaji. Přestože Rothsteinova fotografická série vznikla až sedm měsíců po skončení války v Tichomoří na objednávku humanitární a podpůrné organizace Spojených národů UNRRA, je unikátním vizuálním svědectvím o záchraně dvou desítek tisíc středoevropských Židů v období šoa a druhé světové války. Výstava představuje dosud nepřiliš známou historii takzvaného šanghajského ghetta, vnímanou nejen pohledem brilantního fotoreportéra, ale také prožitou zkušeností protagonistů příběhu. Jde o zkušenost československých Židů, kteří vedle Židů rakouských, německých, polských a maďarských našli v Šanghaji bezpečné útočiště v době, kdy, až na výjimky, celý svět přijímání uprchlíků odmítal (více informací viz *Reh* 5/2016). Výstavu připravili kurátorka sbírky vizuálního umění ŽMP Michaela Sindenberga a dokumentarista Martin Šmok.

Expozice je přístupná denně kromě sobot a židovských svátků od 9 do 18 hodin, komentované prohlídky s autory se konají **8. a 22. června** od 17 hodin v galerii.

ŽIDOVSKÉ MUZEUM VE VÍDNĚ

■ Do roku 1938 stálo ve Vídni necelých sto synagog. Všechny byly zničeny během listopadového pogromu, tzv. křišťálové noci, zůstala jen jediná, Stadttempel. Nová výstava ve vídeňském Židovském muzeu nazvaná *Wiener Synagogen. Ein Memory* využívá nejmodernějších počítačových technologií a snaží se na základě dobových pohlednic, črt, plánů, modelů a dokumentace zbořených synagogy rekonstruovat. Návštěvníkům jsou tyto budovy představeny ve formě trojrozměrných počítačových modelů. Výstava je přístupna do listopadu na Judenplatzu 8.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, velký sál)

Káva o čtvrté

■ V rámci cyklu *Ženy nám to řeknou* vystoupí na Kávě 2. června hebraistka a filoložka, kurátorka sbírky rukopisů ŽM v Praze PhDr. Lenka Uličná, Ph.D.

Promluví o tématech, se kterými se běžně nesetkáme: o staročeských glosách ve středověkých hebrejských rabínských spisech, o sbírce rukopisů a záchraně nálezů z geniz v českých zemích. Vybrané exponáty představí i v projekci. Kavárna je otevřena od 14.30, beseda začíná v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE**

(Auditorium, Maiselova 15, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18.00 a je na ně volný vstup.

■ 9. 6.: *Tovaryšstvo Ježíšovo (jezuité) a Židé: historie i konec jednoho tabu ve světle změn druhého vatikánského koncilu*. Přednáška Leny Arava-Novotné z HTF UK seznámí nejen s fakty a souvislostmi doprovázejícími tento vztah a to, jak byl ovlivněn druhým vatikánským koncilem, ale představí i některé práce současných historiků.

■ 13. 6.: *Mezi Západem a Východem*. Ludwig August Frankl, rodák z Chrástu u Chrudimi, původním povoláním lékař, stál od 30. let coby básník, novinář, vydavatel, estetik, cestovatel a filantrop ve středu společenského a politického dění v metropoli habsburské říše. Uznání dosáhl i jako orientalista. Jeho pestré osudy líčí 15 autorů v knize *Ludwig August Frankl (1810–1894)*, vydané v němčině nakladatelstvím Böhlau. S její editorkou, rakouskou historičkou Louise Hechtovou, a s literárním vědcem Václavem Petrbokem o ní bude mluvit publicista Petr Brod.

■ 23. 6.: *Židovské motivy v českém hraném filmu*. Šestý díl z filmového cyklu Alice Aronové naváže na zobrazování tématu transportů. Alice Aronová se zaměří na spolupráci nedávno zesnulého režiséra Jana Němce se spisovatelem Arnoštem Lustigem a atmosféru filmů české nové vlny v 60. letech 20. století. Projekce: projekce: *Démanty noci* (64 min., 1964), režie Jan Němec.

■ Nedělní program pro děti a jejich rodiče: 19. 6. ve 14.00: *Co lvíček Arje rád vaří?* Lvíček Arje vás provede židovskou domácností a připravíme si košer hostinu. Prohlídka: Španělská synagoga. Vstupné 50 Kč.

■ Výstava v prostorách OVK: *Proč v ghettu múzy nemlčely?* Studentské práce ze XVII. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Trvá do 23. 6., je přístupná po–čt 12–16, pá 10–12, během programů a po domluvě.

**KULTURNÍ
POŘADY**Záběr z filmu *Démanty noci*. Foto archiv.**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE****Maiselova synagoga**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ 2. 6. v 19.00: *Prolínání*. Koncert houslistky Jany Vonáškové-Novákové a violistky Jany Vavřínkové. Program: G. F. Händel-J. Halvorsen: *Passacaglia pro housle a violu*, J. S. Bach: *Preludium ze 3. partity E dur, BWV 1006 pro housle sólo*, M. Castelnovo-Tedesco: *Sonáta pro housle a violu*, M. Vieuxtemps: *Capriccio c moll pro violu sólo*, B. Martinů: *Tři madrigaly pro housle a violu*. Vstupné 180 Kč.

■ 8. 6. v 19.00: *Čeští Židé a judaismus pohledem českých publicistů a médií*. Česká společnost je v Evropě vnímána jako vstřícná vůči Židům a Izraeli. Co to je latentní antisemitismus a jak se projevuje ve většinové společnosti? Provokuje něčím judaismus dnešního českého občana? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět publicista a ředitel Občanského institutu Roman Joch a novinář a moderátor televizního pořadu Konfrontace Petr Fischer. Moderuje Honza Neubauer. Vstup volný.

■ 15. 6. v 19.00: *Jakob Gordin: Dement Lemach* – divadlo jednoho herce a jidiš písně. Šest postav aktovky Jacoba Gordina *Dement Lemach* v podání herečky Hany Frejkové. Ve svých denících popisuje Franz Kafka, jak silně byl zasažen jidiš divadlem. Je pravděpodobné, že právě tato aktovka jej inspirovala při psaní povídky *Proměna*. Po přestávce následuje koncert jidiš písní. Účinkují: Hana Frejková, Slávek Brabec (akordeon) a Milan Potoček (klarinet). Vstupné 100 Kč.

■ 29. 6. v 19.00: *Naše 20. století: pohled z druhé strany*. Závěrečný díl letošní série úspěšného pamětnického cyklu. Pozvání přijali socioložka a publicistka Jiřina Šiklová (*1935), signatářka Charty 77, a Felix Kolmer (*1922), bývalý terezínský vězeň a přeživší osvětimského vyhlazovacího tábora. Moderuje novinář, dokumentarista a spisovatel Adam Drda. Vstup volný.

Vstupenky na koncert a divadelní představení je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním a rezervačním centru ŽMP (Maiselova 15).

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ 2. 6. v 17.00: *Domy života II – Jemnice, Police, Šafov*. Trojice hřbitovů dokumentuje židovské osídlení a podobu židovských náhrobních kamenů na jihozápadní Moravě. Helena Bretfeldová představí pomocí fotografií a podrobnějšího rozboru několika pozoruhodných macev: nekropoli v Jemnici; malý, ale cenný hřbitov v Polici u Jemnice a hřbitov v Šafově ze 17. století s dochovanou kolekcí asi pěti set náhrobků s unikátními vyobrazeními. Vstupné 30 Kč.

■ Neděle 5. 6. v 10.30: *Magen David – Davidova hvězda*. Jaká je historie a význam tohoto symbolu? Zájemci si jej na dětské výtvarné dílně budou moci zpodobit různými výtvarnými technikami. Dílna pro děti s rodiči se uskuteční v prostorách sálu Turistického a informačního centra ŽOB na hřbitově v Brně-Židenicích. Vstupné 30 Kč.

■ 16. 6. v 17.00: *Agudas Achim* – komentovaná prohlídka po nově zrekonstruované synagoze v Brně, cenné funkcionalistické stavbě, navržené významným architektem Ottou Eislerem. Poplatek za výklad 30 Kč.

■ 21. 6. v 17.00: *Osud brněnské židovské komunity v době Protektorátu Čechy a Morava* – vycházka s výkladem Tání Klementové. Trasa povede ulicemi, které různými způsoby připomínají válečné pronásledování a deportace brněnských občanů. Sraz u základní školy v ulici Merhautova 37. Poplatek za výklad 30 Kč.

■ 23. 6. v 18.00: *Přijetí vážných chorob z hlediska židovství* – beseda s psychoterapeutkou a spisovatelkou Zuzanou Peterovou. Ve svém vystoupení se pokusí odpovědět na závažné otázky, spjaté s nemocí a judaismem. Vstupné 30 Kč.

■ 30. 6. v 17.00. Horní synagoga v Mikulově: *I po nejhluchší bouře přichází tichý déšť...* Ve spolupráci s Regionálním muzeem v Mikulově zazní v prostorách mikulovské synagogy vzpomínání pamětnice šoa paní Erika Bezdičkové, které doplní zdramatizované ukázky z její knihy *Moje dlouhé mlčení*. Vstupné 50 Kč.

■ Celý červen můžete v sále OVK Brno zhlédnout výstavu fotografií H. Bretfeldové *Genius loci moravských židovských hřbitovů*. Výstava je přístupná ve dnech programových akcí a po předchozí telefonické domluvě. Vstup volný.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ Na konci května se na Lodi tajemství na Vltavě uskutečnilo představení muzikálu *Phantom of the Opera*, který v rámci dvouletého projektu divadla v anglickém jazyce nastudovali studenti pod vedením pedagožky Kláry Synkové.

■ Na základě přijímacích zkoušek bylo do budoucí primy přijato dvacet studentů. Gratulujeme!

■ V květnu proběhly též maturity a malé maturity a projekt Šavuot.

■ Školní rok začíná 1. září 2016 – a uvítáme nejen žáky 1. stupně a studenty osmiletého gymnázia, ale také poprvé žáky nově otevřeného druhého stupně. Více informací naleznete na www.lauder.cz.

PROGRAM BEJT SIMCHA

■ Šavuot: V sobotu **11. června** od 18 hodina oslavíme v Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1) Šavuot. Dětský šavuotový workshop se koná již v neděli **5. června** od 15 hod. V případě zájmu prosíme o zprávu na kehila@bejtsimcha.cz nebo na tel.: 603 393 558 do pátku 3. 6.

■ V úterý **7. června** od 18.00 proběhne klubové promítání filmu *Tajemství (Hasodot, Izrael/Francie, 2007)* ve Výběrovém knihkupectví (Bubenečská 10, Praha 6). Vstup zdarma.

■ Ivrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky se konají každé úterý od 18.00, kurz pro pokročilé vždy ve čtvrtek od 18 hodin; pro středně pokročilé od 19.30; úvod do judaismu každé úterý od 19.45; četba siduru ve středu jednou za 14 dní od 18.00 hodin.

ÚTĚKY Z PROTEKTORÁTU

■ Spolek akademiků Židů pořádá moderovanou diskusi s publikem a badateli na téma Útěky z protektorátu. Přijďte se podělit o osudy svých příbuzných dne **8. června** od 18 hodin v Pražském literárním domě, Ječná 11, Praha 1.

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ 3. června od 10.30: Klavírní matiné – hrají žáci Státní konzervatoře Praha ze třídy prof. Libora Nováčka.

■ 8. června od 14.30: Vernisáž výstavy obrazů Karly Ryvolové.

■ 19. června od 14.00: Nedělní koncert dětí ze tříd Pavly Jahodové a manželů Václava a Ady Slivanských.

■ 21. června od 10.30: Klavírní matiné – skladby klasiků uvádí a hraje prof. Ivan Klánský.

■ 26. června od 15.00: Nedělní koncert – Martina Kudlovská, klavír; Terézia Šofranková, housle.

VÝZVY, ZPRÁVY INZERCE

■ Výstavy: Co se do Obecních novin nevešlo III – fotografie Petra Balajky.

JAK ZAŽÍT A PŘEŽÍT SKUPINU

■ Sekce České společnosti pro psychoanalytickou psychoterapii pořádá ve dnech **9.–12. června** v Praze studijní a sebezkušenostní setkání *Jak zažít a přežít skupinu* letos na téma *Nevědomé závislosti v lidských skupinách*. Z programu mohou mít užitek psychologové a psychiatři, ale také sociální pracovníci, psychoterapeuti, duchovní, humanitární pracovníci, novináři, manažeři... Tedy všichni profesionálové, kteří pracují se skupinami. Veškeré další informace naleznete na www.cspap.cz, e-mail: zazitskupinu@cspap.cz.

KLUB JÁCHYMKA

■ V budově Spolkového domu bude otevřen jednou měsíčně klub, který bude především určen generaci, která se narodila po válce, dětství prožila v padesátých letech a dospívání v letech šedesátých. Je tu možnost setkat se **každou první středu v měsíci** se starými, možná i novými přáteli. Jedná se o odpolední setkání od 16 do 19 hodin ve 3. patře, adresa: Praha 1, Jáchymova 3.

■ Více informací získáte a svoji účast můžete potvrdit na e-mailové adrese knihovna@kehilaprag.cz, tel. 226 235 052, fantova@kehilaprag.cz, tel. 226 235 051. Těšíme se na vás. ef

POZVÁNKA NA POCHOD PO STOPÁCH HRDINŮ

■ Ve dnech **8. až 13. srpna** se uskuteční třetí ročník pochodu po stopách útěku Rudolfa Vrby (Rosenberga) a Alfréda Wetzlera z Osvětimi do Žiliny. **14. srpna** se pak v Žilině koná mezigenerační setkání s pamětníky šoa.

Vrba Wetzler Memorial je společné dílo široké komunity aktivních občanů vzniklé z vize Fedora Gála. Jedná se o praktický pokus kultivovat ducha komunitní sounáležitosti různých lidí se společným zájmem o budoucnost. Sto třicet kilometrů pěšky po stopách Vrby a Wetzlera z Osvětimi do Žiliny, týden fyzického nasazení, společných diskusí i osamělých meditací, ukončených v Žilině kulturními a odbor-

nými akcemi, je pro účastníky silný a motivující zážitek. Veškeré informace naleznete na www.vrbawetzler.eu.

■ Upozorňujeme též na nový dokumentární film s názvem *32 utajovaných stran – zpráva z pekla*, který v česko-slovenské koprodukcí natočil režisér Ján Novák a nyní přichází do kin.

MACHOL ČECHIA 2016

■ Machol Čechia 2016 – mezinárodní seminář izraelských lidových tanců s profesionálními učiteli z Izraele se koná **od 10. do 14. 8. 2016** v Nymburku, v případě dostatečného zájmu proběhne **9. 8.** také přípravný kurz pro začátečníky v Praze. Bližší informace na www.besamim.cz, besamim@volny.cz, tel.: 603 852 917.

OSTRAHA ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE

■ Hledáme posilu bezpečnostního týmu. Střežené objekty jsou pro svůj mimořádný význam a symboličnost ohroženy běžnou kriminalitou, ale i násilnými hrozbami. Uchazeč podstoupí interní bezpečnostní výcvik včetně detekce podezřelého chování a postupů při bezpečnostních incidentech.

Ostraha obnáší: práci v denních a nočních směnách, práce o víkendech; komunikaci s veřejností v anglickém jazyce; dohled nad dodržováním návštěvního řádu; detekci podezřelých situací; kontrolu osob; práci s bezpečnostními technologiemi a fyzickou ochranu osob při incidentech. Požadavky: spolehlivost a odhodlanost pracovat kvalitně v profesionálním týmu; schopnost komunikovat v anglickém jazyce; motivace rozvinout své bezpečnostní dovednosti a pracovat na ochraně významného objektu s bezpečnostními riziky; úplné středoškolské vzdělání; dobré komunikační schopnosti; odolnost vůči stresu; dobrá fyzická kondice; trestní bezúhonnost; užitelská znalost práce na PC. (Kvalifikace strážný, zkušenost s prací v bezpečnosti ani zbrojní průkaz nejsou podmínkou.)

Nabízíme: zodpovědnou práci v profesionálním týmu; práci na HPP; velmi dobré finanční ohodnocení; 30 dní dovolené; příspěvek na stravování; čtvrtletní prémie a další odměny v závislosti na pracovním výkonu a hospodářských výsledcích instituce; interní bezpečnostní výcvik; možnost profesního i platového růstu; zájem stabilní české organizace.

■ Pokud vás naše nabídka zaujala, zašlete svůj strukturovaný profesní životopis s motivačním dopisem na e-mailovou adresu ostraha@jewishmuseum.cz.

ŽNO BRATISLAVA

V **júni** srdečne blahoželáme našim členom: pani Edita Buchlerová – 93 rokov; pán Pavol Chorvát – 65 rokov; pani MUDr. Eva Janovicová – 79 rokov; pán Eugen Kučera – 88 rokov; pani PhDr. Gabriela Mencerová – 75 rokov; pán Ing. Jozef Neumann – 70 rokov; pán Otto Šimko – 92 rokov; pán Pavel Weiss – 71 rokov, a pani Gertrúda Zubeková – 83 rokov.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

V apríli zomrel vo veku 95 rokov pán Samuel Trojan a vo veku 66 rokov zomrela pani Viera Klugeová.

Zichronam livracha!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí v mesiaci **jún** slávia sviatok svojich narodenín: pán Juraj Strelinger, nar. 13.6. – 67 rokov, a pán Ivan Belan, nar. 26.6. – 71 rokov. Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **červnu** oslavujú své narodeniny: pani Kateřina Bartošová, nar. 9.6. – 24 let; pan Zdenko Brandejš, nar. 29.6. – 81 let; pan Pavel Friedl, nar. 13.6. – 86 let; pani Růžena Hanáčková, nar. 9.6. – 66 let; pani Judita Havelková, nar. 20.6. – 56 let; pan David Mayer, nar. 2.6. – 37 let; Maxmilián Mayer, nar. 21.6. – 1 rok; pan Josef Ondra, nar. 11.6. – 58 let; pan Petr Pisk, nar. 28.6. – 42 let; pani Kateřina Rusňáková, nar. 8.6. – 34 let; pani Veronika Ruth Slavíková, nar. 17.6. – 32 let, a pani Iva Vlčková, nar. 25.6. – 35 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **červnu** oslavujú narodeniny: pan Tomáš Bartoň, nar. 14.6. – 55 let; pani Ing. Olga Bauerová, nar. 14.6. – 40 let; pan Vladimír Erban, nar. 22.6. – 64 let; pan Ivan Kohout, nar. 19.6. – 32 let; pan Ing. Daniel Malý, nar. 26.6. – 48 let; pani Jana Palkovičová, nar. 17.6. – 66 let; pan Olexandr Shytyi, nar. 5.6. – 55 let; pani Lyubov Tyrpáková, nar. 30.6. – 56 let; pani Naděžda Tyrpáková, nar. 7.6. – 22 let; pani Nikola Wellemínová, nar. 22.6. – 39 let; pan Petr Wellemín, nar. 17.6. – 65 let, a pani Ruth Žáková, nar. 26.6. – 91 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **červnu** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Ing. Hanuš Hron, nar. 18.6. – 91 let, a pan Chaim Kočí, nar. 7.6. – 39 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V mesiaci **jún** budú oslavovať: pán Ing. Ivan Barkányi – 68 rokov; pani JUDr. Eva Bäckerová – 76 rokov; pani MUDr. Edita Ganóc-

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

zyová – 64 rokov; pani Katarína Hermelová – 64 rokov; pán Ing. Vladimír Jakubík – 71 rokov; pani Lívia Jakubovičová – 92 rokov; pán MUDr. Alexander Jedlovský – 86 rokov; pani Mgr. Katarína Kamenská – 63 rokov; pán Gabriel Klein – 77 rokov; pani Klára Kleinová – 74 rokov; pani Irma Mattova – 85 rokov; pán Alfréd Novák – 91 rokov; pán PhMr. Peter Novák – 64 rokov; pán Dp.t. Juraj Szánto – 97 rokov, a pán Ing. Ivan Vesel – 71 rokov. Všetkým prajeme veľa zdravia a spokojnosti. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO LIBEREC

V **červnu** oslaví narodeniny: pani Margit Příborská, nar. 4.6. – 89 let; pan Pavel Gerö, nar. 6.6. – 70 let; pani Mgr. Olga Prášilová, nar. 9.6. – 40 let, a pan RNDr. Michal Hron, nar. 18.6. – 67 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OLOMOUC

V **červnu** oslaví narodeniny: pani Věra Strouhalová, nar. 13.6. – 69 let; pani Lenka Murphy, nar. 15.6. – 43 let; pani Mgr. Zuzana Talášková, nar. 25.6. – 51 let; pani Daniela Zavadilová, nar. 23.6. – 78 let, a pani Monika Janáček, nar. 10.6. – 42 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **červnu** oslaví narodeniny: pan Antonín Bělař, nar. 15.6. – 70 let; pan Tomáš Boroš, nar. 4.6. – 70 let; pan Petr Hlubík, nar. 18.6. – 51 let; pani Adriana Malá, nar. 13.6. – 64 let; pani Jarmila Nováková, nar. 19.6. – 83 let; pani PhDr. Milena Slaninová, nar. 13.6. – 70 let; pan Radek Sova, nar. 6.6. – 49 let; pani MUDr. Hana Vavrečková, nar. 24.6. – 78 let, a pani Eva Večeřová, nar. 14.6. – 57 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **červnu** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Jan Schwarz, nar. 4.6. – 69 let; pan Oldřich Witz, nar. 7.6. – 91 let; pani Bc. Tereza Kohoutová, nar. 7.6. – 30 let; pani Dagmar Löwyová, nar. 20.6. – 36 let; pan Ing. Ivan Martin, nar. 25.6. – 68 let; pani Eva Lišková, nar. 30.6. – 87 let, a pani Iva Kinclová, nar. 30.6. – 55 let. Všem našim jubilan-

tům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **červnu** oslavují narodeniny: pani Věra Čeňková, nar. 4.6. – 90 let; pani Albertina Farská, nar. 5.6. – 95 let; pani Erika Hartmannová, nar. 12.6. – 97 let; pani Hana Hnáťová, nar. 20.6. – 90 let; pani Helena Horáčková, nar. 4.6. – 82 let; pani Zuzana Justman, nar. 20.6. – 85 let; pani Eva Kamenická, nar. 14.6. – 89 let; pani Valerie Levy, nar. 8.6. – 84 let; pani Františka Pelcová, nar. 12.6. – 84 let; pani Fany Pytelková, nar. 20.6. – 89 let; pani Karla Rechová, nar. 24.6. – 93 let; pan Petr Riesel, nar. 3.6. – 83 let; pani Naděžda Sikytová, nar. 27.6. – 81 let; pani Lea Liduška Skácelová, nar. 18.6. – 83 let; pan Teodor Sládek, nar. 19.6. – 90 let; pani Etti Minaševna Šajer, nar. 10.6. – 81 let; pani Alena Šourková, nar. 6.6. – 88 let; pani Marie Vitovcová, nar. 15.6. – 88 let, pani Eva Formánková, nar. 24.6. – 80 let, a pan Gustav Vlček, nar. 5.6. – 75 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Dne 19. 5. 2016 zemřela ve věku 94 let pani Ellen Borková. Se zesnulou jsme se rozloučili 23. 5. v obřadní síni NŽH v Praze.

Zichrona livracha!

ŽNO PREŠOV

Srdečne blahoželáme našim členom: pán Peter Červeňák – 28 rokov; pán Ing. Hardy Eckhaus – 62 rokov; pán Mgr. Miloš Kriššák – 35 rokov, a pán MUDr. Ivan Schvalb – 59 rokov. Všetkým jubilantom želáme pevné zdravie, pokoj a pohodu v kruhu najbližších.

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **jún** budú mať sviatok narodenín: pán Vojtech Róth Jr., nar. 1.6. – 45 rokov, pán MUDr. Ladislav Šinkovič, nar. 11.6. – 80 rokov; pani Ing. Judita Gáborová, nar. 13.6. – 81 rokov; pani Helena Gescheitová, nar. 16.6. – 72 rokov; pani Eva Galková nar. 18.6. – 63 rokov, a pani Kornélia Wirtschafterová, nar. 28.6. – 90 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Dňa 17. 4. 2016 opustila naše rady naša členka Soňa Kormošová vo veku 65 rokov.

Zichrona livracha!

ŽO TEPLICE

V **červnu** oslaví své narodeniny tyto naše členky: pani Drahomíra Krásová, nar. 5.6. – 61 let, a pani Alena Špíchalová, nar. 30.6. – 66 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V měsíci **červnu** oslaví své narodeniny pan Daniel Narwa a pani Michaela Fišerová. Jmenovaným přejeme hodně zdraví a osobní spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

MÍSTO JAALONA LIEBERMAN

Ve středu 25. května byla v izraelském Knesetu podepsána nová koaliční dohoda. V rámci ní do izraelské vlády přistoupí Avigdor Lieberman se svou stranou Jisrael bejtenu (Izrael, náš domov), a tím rozšíří vládní většinu premiéra Benjamina Netanjahua z 61 na 66 křesel. Koaliční dohoda zahrnuje navýšení starobních penzí a dotací pro státní bydlení. Šéf strany Lieberman byl jmenován na místo Mošeho Jaalona do čela ministerstva obrany a jeho spolustranice Sofa Landverová se stala ministryní pro absorpci imigrantů.

Výměna ministra obrany, v Izraeli hned po premiérovi nejvýznamnější vládní funkci, má řadu kritiků. Patří k nim například Moše Arens (který tento post zastával ve třech vládách). „Volba mezi tím mít v těsné koalici skvělého ministra obrany, nebo ho vyhodit a mít pár koaličních hlasů navíc, by měla být snadná. Ale Benjamin Netanjahu rozhodl špatně,“ prohlásil Arens.

ŠPANĚLSKO PROTI BDS

Španělský ústavní soud rozhodl, že radnice města Gijon se, pokud podporuje hnutí BDS, jež propaguje ekonomický a kulturní bojkot Izraele, chová protiprávně. Na základě konzultace s ministerstvem financí, které označilo bojkot za „poškození základních práv na rovnost“, nařídil, aby radní upustili od poškozování židovských firem, které působí na palestinských územích. Celkem byly snahy hnutí BDS zastaveny v pěti španělských městech, ve čtyřech dalších si radnice odhlasovaly podporu bojkotu. Na vládní úrovni Španělsko hnutí BDS, které již bylo postaveno mimo zákon ve Francii a v několika amerických státech, kritizuje.

RAKOUŠTÍ ŽIDÉ PO VOLBÁCH

Představitelé rakouské židovské komunity vyjádřili uspokojení nad tím, že v prezidentských volbách nakonec (i když těsně) nezvítězil kandidát ultrapravicové Strany svobodných, ale představitel Strany zelených, Alexander Van der Bellen. Předseda vídeňské židovské obce (zahrnující asi 7000 členů, většinou Židů z bývalého Sovětského svazu) Oskar Deutsch řekl, že mnoho Rakušanů volilo Hofera spíše na protest proti vládní politice a nikoli proto, „že by přímo podporovali Stranu svobodných“. Rakousko přijalo během loňského roku na 100 000 běženců z Blízkého východu a právě na odporu proti přijímání migrantů postavili Svobodní svou kampaň.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Detail interiéru zrekonstruované synagogy v Lučenci.
Foto Klaudia Kováčsová.

BOB DYLAN OSLAVIL 75

Dne 24. května se dožil 75 let slavný americký židovský „zpívající básník“ Bob Dylan (původním jménem Robert Allen Zimmerman). Ačkoli jeho kariéra zazářila nejvíce v 60. a 70. letech, jeho písně s filosoficky či sociálně laděnými texty patří už ke klasice populární hudby. Dylan se nikdy netajil se svým židovským původem ani se vztahem k Izraeli. V letech 1987, 1993 a 2011 tam uspořádal velké koncerty a traduje se, že vystupování v Izraeli navrhl i svým kolegům – skupině Rolling Stones, která do Svaté země vyjela roku 2014.

NOVÁ NÁRODNÍ KNIHOVNA V JERUZALÉMĚ

V dubnu byl v jeruzalémské čtvrti Ramat Gan (mezi Knesetem a Izraelským muzeem) položen základní kámen nové Národní izraelské knihovny. V soutěži architektů zvítězil návrh švýcarského studia J. Herzoga a P. Meurona (tvůrců londýnské galerie Tate Modern ad.) ve spolupráci s izraelskou firmou Mann Shinar Architects. Knihovna zaujme rozlohu celkem 45 tisíc m² nad zemí i pod zemí a její vybudování (včetně rozsáhlé digitalizace knihovních sbírek) bude stát 200 milionů dolarů. Bude postavena z vápence a betonu, architekti ji navrhli jako kamenný blok s prohnutou střechou a obřím světelným oválem nad ústřední částí.

SPRAVEDLIVÝ PLUKOVNÍK A DIPLOMAT

V Berlíně se v květnu konal slavnostní večer na počest plukovníka a diplomata José Artura Castellanosse Contrerasa ze Salvadoru, který během druhé světové války pracoval jako generální konzul v Ženevě. S pomocí židovsko-maďarského podnikatele Györgyho Mandla (kterého povýšil na svého „prvního sekretáře“) začal vydávat falešné salvadorské dokumenty Židům. Do konce roku 1944 konzulát poskytl tisíce (uvádí se počet 25 tisíc) osvědčení o salvadorském občanství, což jejich nositele opravňovalo žádat ochranu Mezinárodního červeného kříže i švýcarského konzula v Budapešti. Contreras takto zachránil Židy z Bulharska, Československa, Maďarska, Polska a Rumunska. Zemřel roku 1977, roku 2010 mu byl *in memoriam* udělen titul Spravedlivý mezi národy.

SYNAGOGA V LUČENCI

V květnu byla slavnostně otevřena rekonstruovaná neologická synagoga v jihoslovenském Lučenci. Byla postavena mezi lety 1924 až 1926 dle návrhu architekta Leopolda Baumhorna ve stylu tzv. baumhornovského eklektizmu, slučujícího v sobě maurské, byzantské a secesní prvky. Za války byla budova poničena, poté se z ní stal sklad. Roku 2015 mohlo město díky příspěvku od Evropské unie ve výši 2,4 milionu eur začít již značně zchátralou synagogu opravovat. Nyní má templ sloužit jako multikulturní centrum, pro veřejnost je zatím otevřený pouze v neděli.

(am, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@epost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 6. 2016.

Cena 20 Kč (0,90 €)